των εθνικών κανονιστικών ρυθμίσεων πρέπει να γίνουν αποδεκτά κατά το μέτρο που τέτοια ρύθμιση, η οποία ισχύει αδιακρίτως για τα εγχώρια και τα εισαγόμενα προϊόντα, μπορεί να δικαιολογηθεί ως αναγκαία για την ικανοποίηση επιτακτικών αναγκών που αναφέρονται ιδίως στην προστασία των καταναλωτών και στην εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών.

7. Αν μια εθνική κανονιστική ρύθμιση μπορεί εγκύρως να απαγορεύσει τη διάθεση στο εμπόριο οίνων που εισάγονται σε φιάλη ορισμένου τύπου, με σκοπό να διασφαλιστεί μια έμμεση ένδειξη γεωγραφικής προελεύσεως ώστε να προστατεύονται οι καταναλωτές, πρέπει να παρατηρηθεί ότι υπό σύστημα κοινής αγοράς, η προστασία των καταναλωτών και η εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών όσον αφορά την παρουσίαση των οίνων πρέπει να διασφαλίζονται με τον αμοιβαίο σεβασμό των νομίμων και παραδοσιακών συνηθειών που κρατούν στα διάφορα κράτη μέλη.

   Αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό η εφαρμογή εκ μέρους κράτους μέλους, επί των εισαγωγών οίνων καταγωγής άλλου κράτους μέλους, εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως βάσει της οποίας η χρήση φιάλης συγκεκριμένου σχήματος προορίζεται μόνο για ορισμένους εγχώριους παραγωγούς, όταν η χρήση φιάλης ίδιου ή παρόμοιου σχήματος ανταποκρίνεται σε νόμιμη και παραδοσιακή συνήθεια που κρατεί στο κράτος καταγωγής.

8. Τα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών, που απορρέουν από εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία επιφυλάσσει τη χρήση φιάλης συγκεκριμένου σχήματος αποκλειστικά για ορισμένους εγχώριους παραγωγούς ή εμπόρους, δεν μπορούν να δικαιολογηθούν:
   — από λόγους δημοσίας τάξεως, ανεξαρτήτως του αν η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση συνοδεύεται ή όχι από ποινικές κυρώσεις·
   — από λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, με το αιτιολογικό ότι η χρήση τέτοιας φιάλης είναι παραδοσιακή για τους εγχώριους παραγωγούς, όταν ίδιες ή παρόμοιες φιάλες χρησιμοποιούνται σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με νόμιμες και παραδοσιακές συνήθειες που κρατούν όσον αφορά τη διάθεση στο εμπόριο οίνων προερχομένων από το κράτος αυτό.

Στην υπόθεση 16/83,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Landgericht München II (10ο ποινικό τμήμα) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης κατά

KARL PRANTL

λόγω παραβάσεως του «Weingesetz» (νόμου περί οίνου), η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως και ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους J. Mertens de Wilmars, πρόεδρο, T. Koopmans και Y. Galmot, προέδρους τμήματος, P. Pescatore, Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, G. Bosco, O. Due και U. Everling, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Sir Gordon Slynn
γραμματέας: P. Heim

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν δυνάμει του άρθρου 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ συνοψίζονται ως εξής:

I — Περιστατικά και διαδικασία

Α — Περιστατικά

1. Η φιάλη η αποκαλούμενη «Bocksbeutel»

Η φιάλη αυτή, που αποτελεί το κέντρο της παρούσας υπόθεσης, είναι φιάλη σφαιρική, χαρακτηριστικού σχήματος. Οι οίνοι ποιότητας που παράγονται σε καθορισμένες περιοχές της Φρανκονίας, περιοχής της Βάδης, καθώς και τεσσάρων δήμων που βρίσκονται στο κέντρο της Βάδης, διατίθενται στο εμπόριο στην εν λόγω φιάλη, στη δε Φρανκονία η χρήση της φιάλης της αποκαλούμενης «Bocksbeutel» έχει παράδοση πολλών αιώνων.

Στην Ιταλία, προπάντων στην περιοχή Trentino Alto Adige, η αποκαλούμενη «Bocksbeutel» φιάλη έχει επίσης υπερεκατονταετή παράδοση.

Η παραδοσιακή ιταλική φιάλη «Bocksbeutel» είναι κάπως πιο σφαιρική σε σύγκριση με τη φιάλη «Bocksbeutel» από τη Φρανκονία και έχει πιο κοντό λαιμό.

2. Η γερμανική ρύθμιση περί οίνου που αποσκοπεί στην προστασία της χρήσης της εν λόγω φιάλης

Κατόπιν της αποφάσεως της 12ης Μαρτίου 1971, με την οποία το Bundesgerichtshof έκρινε ότι η φιάλη «Bocksbeutel» αποτελούσε έμμεση ένδειξη γεωγραφικής προελεύσεως και ότι η χρήση της φιάλης αυτού του τύπου για οίνους που δεν έχουν παραχθεί στην περιοχή στην οποία χρησιμοποιείται παραδοσιακά η εν λόγω φιάλη θα μπορούσε να οδηγήσει σε πλάνη τον καταναλωτή, θεσπίστηκε το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, οίνου λικέρ και ποτών που περιέχουν οίνο, της 15ης Ιουλίου 1971 (κανονιστική απόφαση περί οίνου, Bundesgesetzblatt 1971, τμήμα I, σ. 926).

Το εν λόγω άρθρο διατυπωμένο ως εξής:

«Σε φιάλες "Bocksbeutel" παραδοσιακού τύπου επιτρέπεται να διατίθεται στο εμπόριο μόνο οίνος ποιότητας παραγόμενος σε

ορισμένες περιοχές της Φρανκονίας, στην περιοχή Taubertal της Βάδης και στην περιοχή Schüpfergrund, καθώς και από τους δήμους Neuweier, Steinbach, Umweg και Varnhalt».

Το άρθρο 23, παράγραφος 2, της ίδιας κανονιστικής αποφάσεως ορίζει τα ακόλουθα:

«Σύμφωνα με το άρθρο 67, παράγραφος 5, στοιχείο 2, του νόμου περί οίνου, τιμωρείται εκείνος ο οποίος, κατά παράβαση του άρθρου 17, διαθέτει στο εμπόριο σε φιάλες "Bocksbeutel", προϊόντα διαφορετικά από εκείνα που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο.»

Τέλος, το άρθρο 67, παράγραφος 5, του νόμου περί οίνου (Bundesgesetzblatt 1971, τμήμα I, σ. 893) ορίζει μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

«με ποινή στερητική της ελευθερίας μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή τιμωρείται εκείνος ο οποίος

1. ...

2. Κατά παράβαση του άρθρου 46, παράγραφοι I-III περί απαγορεύσεως της παραπλανήσεως ή κατά παράβαση κανονιστικής αποφάσεως εκδοθείσας σύμφωνα με το άρθρο 46, παράγραφος 4, κατά το μέτρο που αυτή παραπέμπει όσον αφορά ένα συγκεκριμένο γεγονός στην εν λόγω ποινική διάταξη, διαθέτει στο εμπόριο ένα προϊόν εντός της χώρας ή το εξάγει εκτός της χώρας ή προβαίνει σε διαφήμιση του προϊόντος ...».

Πρέπει να παρατηρηθεί ότι μετά την έναρξη της ισχύος του άρθρου 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, η προστασία της φιάλης τύπου «Bocksbeutel» φαίνεται ότι μετριάστηκε κάπως στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, λόγω του ότι στις 26 Ιανουαρίου 1979 εκδόθηκε νέα απόφαση του Bundesgerichtshof, σύμφωνα με την οποία το άρθρο 17 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως πρέπει να ερμηνευθεί στενά και αναφέρεται μόνο στις φιάλες τύπου «Bocksbeutel» που προέρχονται από ορισμένη περιοχή και όχι σε άλλες φιάλες, «παρόμοιου» ή «συγγενούς» τύπου.

3. Η ενοχοποίηση του Prantl

Στον κατηγορούμενο προσάπτεται ότι κατά το χρονικό διάστημα από τις 3 Δεκεμβρίου 1980 μέχρι τις 10 Σεπτεμβρίου 1981 εισήγαγε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κατ' εξακολούθηση και με σκοπό την κατ' επάγγελμα διάθεση στο εμπόριο, ιταλικό ερυθρό οίνο, δηλαδή οίνο ποιότητας παραγόμενο σε καθορισμένες περιοχές και προερχόμενο από την οινοπαραγωγική επιχείρηση Martini του Girlan, χρησιμοποιώντας καταχρηστικά τις φιάλες τις αποκαλούμενες «Bocksbeutel», ότι τον πωλούσε στην εν λόγω χώρα και ότι σχημάτιζε αποθέματα προς πώληση.

Παρέθη έτσι τις ανωτέρω αναφερθείσες διατάξεις του άρθρου 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου και είναι αξιόποινος σύμφωνα με το άρθρο 67, παράγραφος 5, στοιχείο 2, του νόμου περί οίνου της 14ης Ιουλίου 1971.

Β — Η διαδικασία

— Το Amtsgericht του Miesbach αθώωσε τον κατηγορούμενο στις 6 Ιουλίου 1982, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι οι φιάλες που χρησιμοποιήθηκαν από την εταιρεία του κατηγορούμενου αποτελούν μεν φιάλες «Bocksbeutel» παραδοσιακού τύπου κατά την έννοια του άρθρου 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, αλλά η εν λόγω κανονιστική απόφαση δεν είναι εφαρμόσιμη δυνάμει των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ.

— Η εισαγγελική αρχή άσκησε έφεση ενώπιον του Landgericht München II, υποστηρίζοντας ότι το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου δεν έχει καθόλου αποτέλεσμα ανάλογο με ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών και συνεπώς δεν προσκρούει στο άρθρο 30 της Συνθήκης.

Επιπλέον, η εν λόγω διάταξη είναι αναγκαία και δικαιολογημένη από την άποψη του συμφέροντος του καταναλωτή και της προάσπισης της εντιμότητας του εμπορίου.

— Το παραπέμπον δικαστήριο έκρινε ότι οι φιάλες «Bocksbeutel» που χρησιμοποιήθηκαν από τον Prantl «μοιάζουν πολύ ως προς το σχήμα τους με τη φιάλη "Bocksbeutel" από τη Φρανκονία ... και ότι απο-

τελούν φιάλες "Bocksbeutel" παραδοσιακού τύπου κατά την έννοια του άρθρου 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου».

— Πάντως, το εν λόγω δικαστήριο αναρωτιέται αν το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου διατηρεί το κύρος του σε περίπτωση συγκρούσεως με το άρθρο 30 της Συνθήκης, βάσει της εξαιρετικής ρυθμίσεως που προβλέπεται στο άρθρο 36 της Συνθήκης.

Με διάταξη της 12ης Ιανουαρίου 1983, το 10ο ποινικό τμήμα του Landgericht München II ανέβαλε τη δίκη και αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο τα δύο ακόλουθα ερωτήματα προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως:

«1. Το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, οίνου λικέρ και ποτών που περιέχουν οίνο, της 15ης Ιουλίου 1971 (κανονιστική απόφαση περί οίνου), ισοδυναμεί όσον αφορά τα αποτελέσματά του με ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών απαγορευόμενο κατά το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ;

2. Το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου είναι δυνατό να εφαρμοστεί, υπό τις ειδικές συνθήκες της προκειμένης περιπτώσεως, για την προστασία των εννόμων αγαθών που απαριθμούνται στο άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΟΚ;»

Η διάταξη περί παραπομπής πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 28 Ιανουαρίου 1983.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο Karl Prantl, εκπροσωπούμενος από τους δικηγόρους Stock, Strohm και Reinelt, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη από τον Rudolf Lukes, τακτικό καθηγητή νομικής, η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενη από τον IVO M. Braguglia, avvocato dello stato, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους Richard Wainwright και Bernhard Jansen, μέλη της νομικής υπηρεσίας της.

Κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, δεδομένου ότι η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας ζήτησε από το Δικαστήριο να κρίνει εν ολομελεία, η υπόθεση εισήχθη στην ολομέλεια.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Αποφάσισε πάντως να καλέσει την Επιτροπή και την κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας να απαντήσουν πριν από την προφορική διαδικασία στις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ερωτήσεις προς την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Η Επιτροπή καλείται να προσκομίσει ενώπιον του Δικαστηρίου τα αποτελέσματα της έρευνας στην οποία προέβη (βλέπε σελίδα 12 των παρατηρήσεών της) για να διαπιστώσει αν στα άλλα κράτη μέλη υπάρχουν ανάλογα μέτρα ή συνήθειες που αναγνωρίζονται από το εθνικό δίκαιο.

Η Επιτροπή καλείται να αναφέρει συνοπτικά τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν και τις διαπραγματεύσεις που διεξάχθηκαν μέχρι σήμερα με σκοπό να εξασφαλίσουν την προστασία της φιάλης «Bocksbeutel», να εκθέσει δε τους λόγους της αποτυχίας των εν λόγω εργασιών και διαπραγματεύσεων.

2. Ερωτήσεις προς την κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας

Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας καλείται να διευκρινίσει: ποιος είναι ο σκοπός της γερμανικής ενώσεως που αναφέρεται στη σελίδα 30 των παρατηρήσεών της· για ποιους λόγους και βάσει ποιας νομοθεσίας η εν λόγω ένωση κατέθεσε διακριτικό σήμα.

II — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

Α — Παρατηρήσεις του Prantl, κατηγορούμενου στην κύρια δίκη

1. Ο Prantl θεωρεί σκόπιμο να διατυπώσει τέσσερις παρατηρήσεις σχετικά με τη διάταξη περί παραπομπής.

— Πρώτον, θεωρεί ότι θα ήταν ακριβέστερο να λεχθεί ότι η ιταλική παραδοσιακή φιάλη «Bocksbeutel» είναι ελάχιστα σφαιρικότερη από τη φιάλη «Bocksbeutel» από τη Φρανκονία και ότι ο λαιμός της είναι κάπως πιο κοντός.

— Δεύτερον, διαπιστώνει ότι το παραπέμπον δικαστήριο παρέλειψε να διευκρινίσει στις σκέψεις της διατάξεως ότι οι φιάλες «Bocksbeutel» από το Trentino Alto Adige εισάγονται σε μεγάλες ποσότητες στη Γερμανία, μέχρι στιγμής χωρίς δυσκολίες εκ μέρους των αρμόδιων γερμανικών αρχών.

— Τρίτον, ο Prantl διευκρινίζει ότι ο ισχυρισμός που προέβαλε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου προς υπεράσπισή του και αναφέρεται στο ότι, σύμφωνα με το ιταλικό δίκαιο, επιτρέπεται σε κάθε πρόσωπο η χρήση των φιαλών «Bocksbeutel», οποιοδήποτε οίνο και αν περιέχουν αυτές, πρέπει τουλάχιστον να θεωρηθεί ως βάσιμος όταν η χρήση των εν λόγω φιαλών «Bocksbeutel» για οίνο ορισμένων περιοχών έχει μακρά παράδοση. Κατά συνέπεια, η προστασία του γερμανού ή του κοινοτικού καταναλωτή δεν καθιστά a priori αναγκαία τη θέσπιση ειδικής διατάξεως, όπως είναι η διάταξη του ανωτέρω άρθρου 17, μεταξύ των ποινικών διατάξεων της κανονιστικής αποφάσεως της 15ης Ιουλίου 1971.

— Τέλος, τέταρτον, ο Prantl παραπέμπει στο επικουρικό αίτημα που είχε υποβάλει ενώπιον του πρωτοβάθμιου εθνικού δικαστηρίου και με το οποίο ζητούσε να συμπεριληφθεί στην αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως το ερώτημα αν το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου είναι εν πάση περιπτώσει αντίθετο προς το κοινοτικό δίκαιο κατά το μέτρο που η απαγόρευση την οποία επιβάλλει και η συναφής ποινική διάταξη ισχύουν ακόμη και όταν, όπως στην προκειμένη περίπτωση, στις παρόμοιες με τις φιάλες «Bocksbeutel» φιάλες, στις οποίες πωλείται οίνος από το Trentino Alto Adige, έχουν επικολληθεί σαφείς και λεπτομερείς ετικέτες που δεν μπορούν να προκαλέσουν καμία σύγχυση και οι οποίες εφιστούν την προσοχή του καταναλωτή στο γεγονός ότι οι οίνοι που περιέχονται στις εν λόγω φιάλες προέρχονται από διαφορετικές περιοχές από εκείνες οι οποίες αναφέρονται στο άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου.

2. Ο Prantl είναι της γνώμης ότι η επίδικη κανονιστική ρύθμιση έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθόσον αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών. Αναφέρεται σχετικά στη νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία πρέπει επίσης να θεωρούνται ως μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών διατάξεις που αποτελούν, κατά τρόπο έμμεσο ή δυνητικό, εμπόδιο στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, χωρίς να υπάρχει ανάγκη να εξεταστούν τα κριτήρια που αναφέρονται στην ύπαρξη τυπικής διακρίσεως.

Το Δικαστήριο έχει επίσης υπογραμμίσει πολλές φορές ότι τέτοια μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος δεν αναφέρονται μόνο στις εμπορικές κανονιστικές ρυθμίσεις υπό τυπική έννοια.

Ο Prantl συνάγει το συμπέρασμα ότι λόγω της φύσεώς του και των αποτελεσμάτων του, το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου υπερακοντίζει τα αποτελέσματα που είναι συνήθη στα πλαίσια τέτοιων εμπορικών κανονιστικών ρυθμίσεων.

Επιπλέον, μια τέτοια ρύθμιση, υπό τη σημερινή μορφή της και βάσει ευρείας ερμηνείας που δεν λαμβάνει υπόψη τη σήμανση και τη συγκεκριμένη ονομασία του οίνου, δεν αποτελεί ρύθμιση αναγκαία για να ικανο-

ποιήσει τις επιτακτικές ανάγκες που συνδέονται ειδικότερα με την προστασία των καταναλωτών και την εντιμότητα του εμπορίου.

3. Ο Prantl υποστηρίζει τέλος ότι οι παρεκκλίσεις που προβλέπονται στο άρθρο 36 της Συνθήκης δεν βρίσκουν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση.

— Πρώτον, υπενθυμίζει ότι το άρθρο 36 της Συνθήκης αποτελεί διάταξη παρεκκλίσεως η οποία κατά συνέπεια πρέπει να ερμηνευτεί στενά.

— Δεύτερον, προβάλλει ότι αν ένα κράτος μέλος, με σκοπό να διασφαλίσει την εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών και την προστασία του καταναλωτή, μπορεί ενδεχομένως να εισαγάγει ρύθμιση που περιορίζει τη χρήση φιαλών ορισμένου σχήματος για να αποφευχθεί κάθε σύγχυση ως προς την προέλευση του οίνου, πρέπει σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου να εξεταστεί επισταμένως αν το εν λόγω μέτρο είναι απόλυτα αναγκαίο (και όχι μόνο ευκτέο), αν συν τω χρόνω εξακολουθεί να είναι δικαιολογημένο και, τέλος, αν δεν θα μπορούσε να αντικατασταθεί από άλλο μέτρο, που είναι περισσότερο σύμφωνο με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

— Ο Prantl θεωρεί ότι, υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου, αυτό δεν συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση.

Η επίδικη κανονιστική ρύθμιση δεν τηρεί ούτε την αρχή της αναλογικότητας, ούτε την αρχή της κατά το δυνατό περιορισμένης παρεμβάσεως, εφόσον οι ενδείξεις που αναφέρονται στην ετικέτα του εισαγόμενου προϊόντος «έχουν για τους καταναλωτές, όσον αφορά τη φύση του εν λόγω προϊόντος, πληροφοριακό περιεχόμενο που ισοδυναμεί με το περιεχόμενο της νόμιμα καθορισμένης ονομασίας» (απόφαση της 11. 12. 1980, Fietje, 27/80, Slg. σ. 3839).

Στην προκειμένη περίπτωση είναι αναμφισβήτητο ότι τα πολυάριθμα στοιχεία και οι ενδείξεις που σημειώνονται επάνω στη φιάλη, τα οποία αναφέρουν την Ιταλία ως χώρα προελεύσεως και ειδικότερα το Trentino Alto Adige, αρκούν για να πληροφορήσουν τον καταναλωτή ότι το προϊόν που διατίθεται στις εν λόγω φιάλες δεν προέρχεται από τη Φρανκονία αλλά από το Trento Alto Adige.

— Ο Prantl προσθέτει ότι το γερμανικό δίκαιο του ανταγωνισμού είναι ένα από τα λιγότερο εύκαμπτα του κόσμου και ότι η νομολογία των γερμανικών δικαστηρίων επί του θέματος στηρίζεται «στην ιδέα ενός μέσου καταναλωτή απόλυτα ανίκανου, ηλίθιου κατά τρόπο σχεδόν παθολογικό και αφηρημένου από αδιαφορία». Μια τέτοια στάση είναι λυπηρή, το δε Δικαστήριο αποδίδει ακριβώς μεγάλη σημασία στα στοιχεία που αναφέρονται στην ετικέτα (απόφαση της 22. 6. 1982, Robertson κ. ά. 220/81, και απόφαση της 16. 12. 1980, Anton Adriaan Fietje, 27/80, Slg. σ. 3839).

Τέλος, ο Prantl υποστηρίζει ότι η διατήρηση του άρθρου 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου αποτελεί διάκριση, που εύκολα όμως θα μπορούσε να αποφευχθεί, έναντι των άλλων κρατών μελών, η οποία βαίνει πέρα από την αναγκαία προστασία του καταναλωτή.

Πράγματι, αν και τα ίδια τα σχήματα των φιαλών «Bocksbeutel» από τη Φρανκονία δεν είναι εντελώς όμοια και έχουν εν μέρει πολύ διαφορετική εμφάνιση, οι οινοπαραγωγοί της Φρανκονίας μπορούν να χρησιμοποιούν χωρίς περιορισμό αυτό το σχήμα φιάλης ενώ η χρήση του απαγορεύεται απόλυτα στους οινοπαραγωγούς του Trentino Alto Adige, οι οποίοι έχουν επίσης εκατονταετή παράδοση των φιαλών «Bocksbeutel».

Η κατάσταση αυτή είναι ακόμη περισσότερο ενοχλητική διότι μετά την προαναφερθείσα απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 1979 του Bundesgerichtshof, οι πορτογαλικές φιά-

λες «Bocksbeutel» μπορούν να εισάγονται στη Γερμανία σε απεριόριστες ποσότητες.

— Συμπερασματικά, ο Prantl προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει καταφατικά στο πρώτο ερώτημα και αρνητικά στο δεύτερο, να κρίνει δε ότι «εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις στις οποίες αναφέρεται κατά τρόπο επαρκώς σαφή στην ετικέτα που είναι επικολλημένη στη φιάλη ότι ο οίνος που διατίθεται στις φιάλες "Bocksbeutel" προέρχεται από την περιοχή του νότιου Τυρόλου στην Ιταλία».

Β — Παρατηρήσεις της κυβερνήσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας

Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας θεωρεί σκόπιμο να υπογραμμίσει ότι δεν απόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί, στα πλαίσια διαδικασίας που εισάγεται δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης, επί της συμφωνίας κανόνων εσωτερικού δικαίου προς τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

Από την άποψη αυτή, απόκειται συνεπώς στο Δικαστήριο να εξετάσει στην προκειμένη περίπτωση αν οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων επιτρέπουν εσωτερικές ρυθμίσεις των κρατών μελών, όπως αυτή που απαγορεύει τη χρήση των φιαλών τύπου «Bocksbeutel» με σκοπό την προστασία του έμμεσου προσδιορισμού της γεωγραφικής προελεύσεως.

Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας είναι της γνώμης ότι η επίδικη ρύθμιση δεν αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΟΚ και, επικουρικά, ότι και αν ακόμη η εν λόγω ρύθμιση θεωρούνταν ως μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς, δικαιολογείται βάσει των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 36 της Συνθήκης.

1. Η επίδικη ρύθμιση δεν αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΟΚ

Προς υποστήριξη του ισχυρισμού αυτού, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας προβάλλει μια τριπλή επιχειρηματολογία που αναφέρεται στο ακριβές περιεχόμενο της επίδικης ρυθμίσεως, στην έννοια που πρέπει να αποδοθεί στον όρο μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών και, τέλος, στην ανάλυση του άρθρου 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου υπό το πρίσμα των καθορισθέντων κριτηρίων.

α) Το ακριβές περιεχόμενο της επίδικης ρυθμίσεως: το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου δεν έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα να προστατεύσει την παραδοσιακή φιάλη τύπου «Bocksbeutel» ως προς το ότι αυτή αποτελεί έμμεσο προσδιορισμό της προελεύσεως

— Παρατηρείται καταρχάς ότι οι εν προκειμένω διατάξεις του γερμανικού δικαίου περί αμπέλων και οίνων δεν αποτελούν εμπόδιο στη διάθεση στο εμπόριο, στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, οίνων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη και ιδίως ερυθρού ιταλικού οίνου προερχόμενου από το Trentino Alto Adige, και ότι δεν εμποδίζουν επίσης τη διάθεση στο εμπόριο του εν λόγω οίνου στη συνήθη συσκευασία που χρησιμοποιείται προς τούτο.

Ως μόνο αντικείμενο έχουν να απαγορεύσουν ο οίνος, που διατίθεται στο εμπόριο υπό τη συνήθη του συσκευασία ή υπό άλλες συσκευασίες που επιλέγονται ελεύθερα προς τούτο, να πωλείται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, με παρουσίαση που αποτελεί έμμεσο προσδιορισμό της προελεύσεως οίνου ποιότητας παραγόμενου σε καθορισμένες περιοχές, και η οποία για το λόγο αυτό επίσης αποτελεί ένδειξη της ποιότητας.

Κατά συνέπεια, οι επίδικες διατάξεις δεν αποτελούν εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, αλλά στα πλαίσιά της εμποδίζουν απλώς την παραπλάνηση.

— Δεύτερον, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας παρατηρεί ότι στην προκειμένη περίπτωση προσάπτεται στον Prantl ότι εμφιάλωσε οίνο και τον διέθεσε στο εμπόριο σε φιάλες οι

οποίες, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της υπηρεσίας υγιεινής της Νότιας Βαυαρίας, κατασκευάστηκαν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ή στην Αυστρία στο σχήμα της παραδοσιακής φιάλης «Bocksbeutel» και οι οποίες έτσι αποτελούν έμμεσο προσδιορισμό της προελεύσεως για τον οίνο που παράγεται στη Φρανκονία και σε ορισμένες περιοχές της Βάδης.

Κατά συνέπεια, στην προκειμένη περίπτωση, αντίθετα με τις περιπτώσεις επί των οποίων αποφάνθηκε το Δικαστήριο όσον αφορά τη συσκευασία, χρησιμοποιήθηκε εν γνώσει για ένα προϊόν ένας τρόπος παρουσιάσεως που αποτελεί έμμεσο προσδιορισμό της γεωγραφικής προελεύσεως.

Ειδικότερα, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας υπογραμμίζει ότι το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου απαριθμεί τις προϋποθέσεις τις οποίες πρέπει να συγκεντρώνει η παρουσίαση των οίνων, δυνάμει του άρθρου 46 του νόμου περί οίνου και επίσης δυνάμει του άρθρου 43 του κανονισμού 355/79 του Συμβουλίου, της 5ης Φεβρουαρίου 1979. Η ανωτέρω διάταξη απαγορεύει τη χρήση της παραδοσιακής φιάλης τύπου «Bocksbeutel» για οίνους που δεν παράγονται στη Φρανκονία και σε ορισμένες περιοχές της Βάδης, διότι τέτοια παρουσίαση του οίνου θα αποτελούσε αντίθετη προς το νόμο πηγή πλάνης και συγχύσεως όσον αφορά τη φύση και την προέλευση του οίνου, τόσο από την άποψη του κοινοτικού όσο και από την άποψη του γερμανικού δικαίου. Η εν λόγω ρύθμιση σκοπό έχει να προστατεύσει μια παρουσίαση που αποτελεί έμμεσο προσδιορισμό της προελεύσεως για ορισμένους οίνους που έχουν χαρακτηριστικές ιδιότητες, γεωγραφικά καθοριζόμενες.

Πράγματι, οι ενδείξεις γεωγραφικής προελεύσεως αποτελούν σημαντική κατηγορία διακριτικών σημάτων στις εμπορικές συναλλαγές και χρησιμεύουν στην προστασία του καταναλωτή και του γενικού συμφέροντος, διότι με την παραστατική τους δύναμη συμβάλλουν στην εξατομίκευση χαρακτηριστικών προϊόντων και αποτελούν μέσο για τη διασφάλιση της διαφάνειας της αγοράς.

Εξάλλου, ομόφωνη η νομολογία των γερμανικών δικαστηρίων δέχεται σχετικά ότι η παραδοσιακή φιάλη τύπου «Bocksbeutel» αποτελεί έμμεση ένδειξη προελεύσεως και ποιότητας για τον οίνο από τη Φρανκονία, και έτσι επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα δημοσκοπήσεως που πραγματοποιήθηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

— Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας υπογραμμίζει τέλος ότι η ανωτέρω αναφερθείσα απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 1979 του Bundesgerichtshof αποσαφήνισε το περιεχόμενο της ρυθμίσεως του άρθρου 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, διευκρινίζοντας ότι η προστασία της έμμεσης ενδείξεως της προελεύσεως περιορίζεται αποκλειστικά στην παραδοσιακή φιάλη «Bocksbeutel».

β) Ως προς τη σημασία του όρου «μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών» κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης

Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας θεωρεί ότι ένα εσωτερικό μέτρο που έχει ως μόνο αντικείμενο να προστατεύσει μία έμμεση ένδειξη γεωγραφικής προελεύσεως και που δεν έχει ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση των θεμιτών ενδοκοινοτικών εμπορικών συναλλαγών δεν αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος, κατά την έννοια των άρθρων 30 επ. της Συνθήκης.

Κατά την άποψή της, η έννοια των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος πρέπει να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα της Συνθήκης ΕΟΚ, του παράγωγου κοινοτικού δικαίου, της νομολογίας του δικαστηρίου και της θεωρίας.

β) 1. Από την άποψη της Συνθήκης

— Πρώτον, από τις διατάξεις της Συνθήκης συνάγεται ότι πρόκειται για μέτρο ισοδυ-

νάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών μόνο όταν το μέτρο εσωτερικού δικαίου είναι ικανό να επηρεάσει τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές, αν παράγει αποτελέσματα διαφορετικά από γενικά και ουδέτερα αποτελέσματα επί του ενδοκοινοτικού εμπορίου και αν είναι ικανό να περιορίσει τις εν λόγω εμπορικές συναλλαγές.

— Δεύτερον, κατ' αναλογία προς τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, η απαγόρευση εσωτερικών μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών δεν αφορά κάθε εσωτερικό μέτρο, αλλά πρέπει να λαμβάνει υπόψη την επίπτωση που το εν λόγω μέτρο έχει επί του εμπορίου.

— Τρίτον, κατά την άποψη της κυβερνήσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, τα άρθρα 30 επ. της Συνθήκης δεν θα ήταν πλέον δυνατό να εφαρμόζονται στην πράξη αν έπρεπε να αφορούν κάθε εσωτερικό μέτρο, χωρίς την παρέμβαση ενός κριτηρίου εκτιμήσεως, διότι είναι σαφές ότι κάθε εσωτερικό μέτρο των κρατών μελών έχει, υπό τη μία ή την άλλη μορφή, επίπτωση επί του εμπορίου.

— Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας συνάγει από τα ανωτέρω ότι «σύμφωνα με το πνεύμα και το γράμμα των άρθρων 30 επ. της Συνθήκης, ένα εσωτερικό μέτρο αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών μόνον όταν η εξέτασή του επιτρέπει να συναχθεί ότι είναι ικανό να επηρεάσει τις ανταλλαγές εμπορευμάτων στο εσωτερικό της Κοινότητας σε βαθμό που μπορεί να συγκριθεί με την επίπτωση ενός ποσοτικού περιορισμού».

6) 2. Από την άποψη του παράγωγου κοινοτικού δικαίου: η οδηγία 70/50/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1969

Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας θεωρεί ότι η εν λόγω οδηγία αποδεικνύει ότι μόνο τα εσωτερικά μέτρα που είναι ικανά να επηρεάσουν το εμπόριο πρέπει να θεωρούνται ως μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς.

— Πρώτον, παρατηρεί ότι από την εξέταση της όγδοης, της ένατης, της δέκατης και της ενδέκατης αιτιολογικής σκέψεως της εν λόγω οδηγίας συνάγεται ότι τα μέτρα που εφαρμόζονται αδιάκριτα στα εγχώρια και στα εισαγόμενα προϊόντα δεν θεωρούνται καταρχήν ως μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος, εκτός αν τα αποτελέσματά τους βαίνουν πέρα από το πλαίσιο των αποτελεσμάτων που είναι ίδια μιας τέτοιας ρυθμίσεως ή αν οι εισαγωγές καθίστανται είτε αδύνατες, είτε δυσχερέστερες ή δαπανηρότερες σε σχέση με τη διάθεση της εγχώριας παραγωγής, χωρίς αυτό να είναι αναγκαίο για την επίτευξη στόχου που πρέπει να είναι θεμιτός και να μην είναι δυνατό να επιτευχθεί με ένα μέσο το οποίο εμποδίζει σε μικρότερο βαθμό τις ενδοκοινοτικές εμπορευματικές ανταλλαγές.

— Δεύτερον, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας έχει την άποψη ότι από τα άρθρα 2 και 3 της οδηγίας συνάγεται ότι ο κατάλογος των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος τα οποία απαριθμούνται στις εν λόγω διατάξεις αποδεικνύει ότι όλα τα μέτρα δεν πρέπει να θεωρούνται ως μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς και ότι πρέπει αντίθετα να λαμβάνονται υπόψη κριτήρια που αναφέρονται στην εκτίμηση της επιπτώσεως που έχει το επίμαχο μέτρο επί του εμπορίου.

— Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η έννοια του μέτρου ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών αφορά μόνο τα μέτρα τα οποία, αφού εκτιμηθούν δεόντως, αποδεικνύονται ως ικανά να επηρεάσουν το εμπόριο.

6) 3. Από την άποψη της νομολογίας του Δικαστηρίου

Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας είναι της γνώμης

ότι, από την εξέταση της νομολογίας του Δικαστηρίου και ιδίως των αποφάσεων στις οποίες αναφέρεται (International Fruit Company NV, 51 μέχρι 54/71, Slg. 71, σ. 1107· Dassonville, 8/74, Slg. 74, σ. 837· P. B. Groenveld BV «κρέας αλόγου», 15/79, Slg. 79, σ. 3409· Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, «ενθύμια της Ιρλανδίας», 113/80, Συλλογή 81, σ. 1625· De Kikvorsch Groothandel-Import-Export BV, «Berliner Kindl Weisse Bier», 94/82, απόφαση της 17. 3. 1983, Συλλογή 1983, σ. 947), συνάγεται ότι τα μέτρα που λαμβάνονται από κράτος μέλος για την προστασία των καταναλωτών ή της εντιμότητας του εμπορίου διακρίνονται από τα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς μέσω αξιολογικής εκτιμήσεως, δηλαδή κατόπιν εξετάσεως αν το μέτρο είναι ικανό να διασφαλίσει την προστασία του καταναλωτή και την εντιμότητα του ανταγωνισμού και κατόπιν εκτιμήσεως του περιεχομένου του μέτρου και της επιπτώσεως επί του ενδοκοινοτικού εμπορίου που αυτό συνεπάγεται.

6) 4. Από την άποψη της θεωρίας

Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας είναι της γνώμης ότι η θεωρία, έστω και αν δεν είναι ομόφωνη ως προς τον προσδιορισμό των κριτηρίων που χαρακτηρίζουν ένα μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς, αποδίδει πάντοτε μεγάλη σημασία στην επίπτωση επί της αγοράς.

γ) Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου δεν αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος

γ) 1. Από την άποψη της Συνθήκης

Κατά την άποψη της κυβερνήσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η επίδικη ρύθμιση δεν επηρεάζει ούτε πραγματικά ούτε δυνητικά τα εμπορικά ρεύματα κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης, εφόσον περιορίζεται να απαγορεύσει τη χρήση ενός έμμεσου προσδιορισμού προελεύσεως που προορίζεται μόνο για τους οίνους μιας επακριβώς καθορισμένης γεωγραφικής περιοχής, οι οποίοι έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε σχέση με άλλους οίνους, εγχώριας ή αλλοδαπής παραγωγής.

Η εν λόγω διάταξη δεν περιορίζει ούτε τη διάθεση στο εμπόριο οίνων ορισμένης αμπελουργικής περιοχής της Κοινότητας, ούτε την εμφιάλωση ή την πώληση οίνων άλλων περιοχών, στις συνήθως χρησιμοποιούμενες συσκευασίες ή σε συσκευασίες που έχουν ειδικά δημιουργηθεί για το σκοπό αυτό.

Τα άρθρα 30 επ. της Συνθήκης προστατεύουν μόνο τις θεμιτές ενδοκοινοτικές εμπορικές συναλλαγές και όχι τις ανταλλαγές εμπορευμάτων που καθίστανται δυνατές με παρουσίαση απατηλή ή ικανή να οδηγήσει σε πλάνη, ή με την αθέμιτη χρήση διακριτικών σημάτων γεωγραφικής προελεύσεως.

Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται εξάλλου από το προοίμιο και τις διατάξεις του κανονισμού 337/79 του Συμβουλίου, της 5ης Φεβρουαρίου 1979, περί κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς.

γ) 2. Από την άποψη της οδηγίας 70/50/ΕΟΚ

Η επίδικη ρύθμιση αφορά αδιακρίτως τα εγχώρια και τα αλλοδαπά προϊόντα και συνεπώς είναι καταρχής νόμιμη, δυνάμει της όγδοης αιτιολογικής σκέψεως της εν λόγω οδηγίας.

Επιπλέον, η γερμανική ρύθμιση δεν παράγει κανένα αποτέλεσμα το οποίο βαίνει πέρα από τα αποτελέσματα που αυτή επιδιώκει, δηλαδή την προστασία της παραδοσιακής φιάλης «Bocksbeutel» ως έμμεσης ένδειξης της προελεύσεως, δεν εμποδίζει τη διάθεση στο εμπόριο οίνου που παράγεται σε άλλες περιοχές της Κοινότητας και δεν καθιστά τις εισαγωγές αδύνατες, δυσχερέστερες ή δαπανηρότερες εν σχέσει προς τη διάθεση της εγχώριας παραγωγής.

Τέλος, η γερμανική ρύθμιση περί οίνου είναι σύμφωνη με το άρθρο 2, παράγραφος 3, στοιχείο ς, της οδηγίας, το οποίο ορίζει ότι δεν αποτελούν μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος οι εθνικές διατάξεις που επιφυλάσσουν σε ορισμένα προϊόντα μία ονομασία που αποτελεί προσδιορισμό της καταγωγής ή ένδειξη της προελεύσεως, και οι οποίες κατά συνέπεια αναφέρονται στην προέλευση από μία ορισμένη περιοχή.

Εξάλλου, η απαγόρευση των ενεργειών αθέμιτου ανταγωνισμού προβλέπεται επίσης τόσο στο εθνικό δίκαιο όλων των κρατών μελών όσο και στο διεθνές συμβατικό δίκαιο, όπως παραδείγματος χάρη στις διμερείς συμβάσεις που έχουν συναφθεί μεταξύ κρατών μελών για την προστασία των στοιχείων που δηλώνουν καταγωγή ή προέλευση, και στη συμφωνία της Μαδρίτης της 14ης Απριλίου 1981 περί απαγορεύσεως των ψευδών ή απατηλών ενδείξεων καταγωγής (διατύπωση της Λισσαβώνας της 31. 10. 1958, με πρόσθετη συμφωνία της Στοκχόλμης της 14. 7. 1967).

γ) 3. Από την άποψη της νομολογίας του Δικαστηρίου

Η επίδικη διάταξη δεν παρεμποδίζει τη θεμιτή εμπορική κυκλοφορία, που είναι η μόνη η οποία προστατεύεται από τη Συνθήκη, αλλά έχει απλώς ως αντικείμενο να αποκλείσει μια αθέμιτη συμπεριφορά, όπως η χρήση έμμεσης ενδείξεως της προελεύσεως για άλλα προϊόντα που προέρχονται από άλλες περιοχές.

Το μέτρο είναι συνεπώς «εύλογο» κατά την έννοια της αποφάσεως Dassonville, διότι η μέριμνα της προστασίας από κινδύνους συγχύσεως και εξαπατήσεως είναι πάντοτε «εύλογη». Το μέτρο έχει επίσης ως αντικείμενο να προστατεύσει την εντιμότητα του εμπορίου κατά την έννοια της αποφάσεως 113/80, «ενθύμια της Ιρλανδίας».

Τέλος, η επίδικη ρύθμιση δεν είναι δυσανάλογη σε σχέση με τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Πράγματι, λαμβανομένων υπόψη των δημοσκοπήσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, μια απλή ένδειξη που αναγράφεται επάνω στην ετικέτα δεν αποκλείει τη σύγχυση σε περίπτωση χρησιμοποιήσεως της παραδοσιακής φιάλης «Bocksbeutel» για άλλους οίνους.

Επιπλέον, τέτοια πρακτική είναι ικανή να προκαλέσει αντίφαση μεταξύ του διακριτικού γνωρίσματος που αναφέρεται στο σχήμα της φιάλης, το οποίο αποτελεί έμμεση ένδειξη της προελεύσεως του προϊόντος, και του διακριτικού γνωρίσματος που αποτελεί μία ετικέτα η οποία περιλαμβάνει ορισμένες ενδείξεις.

Κατά την άποψη της κυβερνήσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, από το σύνολο των ανωτέρω παρατηρήσεων συνάγεται ότι η επίδικη ρύθμιση δεν είναι δυνατό να αντικατασταθεί από άλλη, η οποία παρεμποδίζει το ενδοκοινοτικό εμπόριο σε μικρότερο βαθμό.

δ) Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας προσθέτει ότι η στάση της Επιτροπής κατά τη διάρκεια των προπαρασκευαστικών εργασιών της κοινοτικής ρυθμίσεως στον τομέα του οίνου έρχεται σε επίρρωση της απόψεώς της σύμφωνα με την οποία η επίδικη ρύθμιση δεν αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς.

Αφού, αφενός, εκθέτει επακριβώς τα σχέδια κανονισμών τα οποία η Επιτροπή επεξεργάστηκε από το 1975 για να προστατεύσει τη χρήση της φιάλης «Bocksbeutel» και, αφετέρου, τις παρεμβάσεις της προς το σκοπό αυτό, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας παρατηρεί ότι η Επιτροπή γνωρίζει πολύ καλά και από καιρό την επίδικη ρύθμιση, δεν τη θεώρησε δε ποτέ ως μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος κατά την έννοια του άρθρου 30. Διότι αν συνέβαινε αυτό, η Επιτροπή θα είχε προ πολλού επέμβη κατά της εν λόγω ρυθμίσεως. Η απάντηση της Επιτροπής στη γραπτή ερώτηση 998/80 επιβε-

βαιώνει άλλωστε την άποψη αυτή (απάντηση του Gundelach, της 4. 12. 1980, ΟΙ C 338, σ. 5, της 29. 12. 1980).

2. Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 17 της γερμανικής κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου δικαιολογείται βάσει του άρθρου 36 της Συνθήκης

— Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας υπογραμμίζει εισαγωγικά ότι κατά την άποψή της, δεν υπάρχει μέχρι στιγμής πλήρης ρύθμιση κοινοτικού δικαίου που να αποκλείει την προσφυγή στο άρθρο 36 για να δικαιολογηθεί το εθνικό μέτρο.

Πράγματι, η ισχύουσα κοινοτική ρύθμιση (κανονισμοί 337/79, 354/79 και 355/79) προβλέπει μόνο γενικούς κανόνες που απαγορεύουν τη διάθεση στο εμπόριο με ονομασίες και συσκευασίες που είναι ικανές να οδηγήσουν σε πλάνη, αλλά δεν υπάρχει κοινοτική ρύθμιση όσον αφορά την ειδική περίπτωση της συσκευασίας που είναι ικανή να οδηγήσει σε πλάνη με τη χρήση παραδοσιακών φιαλών «Bocksbeutel» ως έμμεσης ενδείξεως της προελεύσεως.

Επιπλέον, δεν υπάρχει κοινοτική ρύθμιση σχετικά με την κύρωση που πρέπει να επιβληθεί σε περίπτωση συσκευασίας ικανής να οδηγήσει σε πλάνη, ώστε η επιβολή των κυρώσεων που προβλέπονται στη γερμανική ρύθμιση περί οίνου και στο ιδιωτικό δίκαιο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν αποκλείεται από κοινοτικούς κανόνες.

— Εν πάση περιπτώσει, η άποψη της κυβερνήσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας είναι ότι η προκειμένη ρύθμιση περί αμπέλων και οίνων δικαιολογείται βάσει του άρθρου 36 της Συνθήκης, δεδομένου ότι στηρίζεται σε λόγους δημοσίας τάξεως, εμπνέεται από τη μέριμνα για την προστασία της εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας και δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ως μέσο αυθαίρετης διακρίσεως ή ως συγκεκαλυμμένος περιορισμός στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

α) Οι λόγοι δημοσίας τάξεως

α) 1. Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας υποστηρίζει ότι παρά τις κάποιες ασάφειες που έχει ο ορισμός της έννοιας της δημοσίας τάξεως που αναφέρεται στο άρθρο 36 της Συνθήκης, η γερμανική ρύθμιση περί αμπέλων και οίνων εμπίπτει στην έννοια αυτή ήδη λόγω του γεγονότος ότι οι διατάξεις τις οποίες περιλαμβάνει συνοδεύονται από ποινικές κυρώσεις.

Έτσι, το γεγονός ότι κράτος μέλος συνδέει την ποινική δίωξη με ορισμένη συμπεριφορά προσδίδει στη νομοθετική διάταξη που την προβλέπει «χαρακτήρα δημοσίας τάξεως».

α) 2. Υποστηρίζει επιπλέον ότι στο μέτρο που η προστασία των καταναλωτών θεωρείται επίσης ότι εμπίπτει στη δημόσια τάξη, όπως εδέχθη το Δικαστήριο με την απόφαση Dassonville και αντίθετα προς τη μεταγενέστερη νομολογία του, όπως παραδείγματος χάρη την απόφαση «ενθύμια της Ιρλανδίας», η προκειμένη γερμανική ρύθμιση περί αμπέλων και οίνων δικαιολογείται επίσης από την άποψη αυτή.

Προς υποστήριξη της απόψεως αυτής, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας παραπέμπει στην επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε στο στοιχείο 1.6 και προβάλλει ότι ο καταναλωτής, ο οποίος δεν έχει παρά συγκεχυμένη γνώση σχετικά με τη χρήση της παραδοσιακής φιάλης «Bocksbeutel» ως έμμεσης ενδείξεως της προελεύσεως του οίνου από τη Φρανκονία, μπορεί να επηρεαστεί από μια «φευγαλέα εντύπωση» και να παραπλανηθεί από την παρουσίαση αυτή.

α) 3. Στο μέτρο που η εντιμότητα του εμπορίου θεωρείται επίσης ότι υπάγεται στη δημόσια τάξη, το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου δικαιολογείται επίσης από την άποψη αυτή.

Προς υποστήριξη της απόψεως αυτής, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας παραπέμπει στην επιχειρηματολογία της που εκτίθεται στο στοιχείο 1.6.

β) Η δικαιολογία που αντλείται από την προστασία της εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας

— Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας υποστηρίζει καταρχάς ότι η παρουσίαση του οίνου στην παραδοσιακή φιάλη «Bocksbeutel», ως έμμεση ένδειξη της προελεύσεως, αποτελεί δικαίωμα εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας του παραγωγού της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής, στην οποία αναφέρεται το διακριτικό γνώρισμα.

Πράγματι, η σύμβαση της Ενώσεως του Παρισιού περί της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας (διατύπωση της Στοκχόλμης της 14. 7. 1967), προβλέπει ρητά στο άρθρο 1 ότι ως βιομηχανική ιδιοκτησία θεωρούνται ιδίως οι ενδείξεις της προελεύσεως ή ο προσδιορισμός της καταγωγής.

Πέρα από την έμμεση ένδειξη της προελεύσεως για μια περιορισμένη γεωγραφική περιοχή και το χαρακτηριστικό οίνο που παράγεται εκεί, η εν λόγω προστασία περιλαμβάνει επίσης τη δραστηριότητα κάθε παραγωγού της εν λόγω περιοχής στην εκμετάλλευσή του (εγκαταστάσεις και επαγγελματικές δραστηριότητες που συντελούνται στο πλαίσιο αυτό).

Η εμπορική και βιομηχανική ιδιοκτησία κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου περιλαμβάνει συνεπώς τόσο «τα ενδεικτικά σημεία της προελεύσεως και της καταγωγής, όσο και το δικαίωμα σε μία συγκροτημένη και ασκούμενη εμπορική ή βιομηχανική δραστηριότητα».

Αμφότερα τα ανωτέρω στοιχεία προστατεύονται από το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, και κατά συνέπεια η διάταξη αυτή δικαιολογείται επίσης από την άποψη του κοινοτικού δικαίου.

Κατά την άποψη της κυβερνήσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, δεν είναι πράγματι δυνατό να υπάρξει αμφιβολία σχετικά με το ότι τα σχήματα των φιαλών μπορούν να αποτελέσουν καθεαυτά αντικείμενο ενός δικαιώματος αποκλειστικότητας, το οποίο αποκλείει τη χρήση των σχημάτων αυτών από κάθε άλλο πρόσωπο εκτός από τους δικαιούχους.

Τα σχήματα αυτά πρέπει επίσης να γίνουν δεκτά ως εμπορικά σήματα, σύμφωνα με την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί κοινοτικού σήματος που υπέβαλε η Επιτροπή.

Πράγματι, η προσδιοριστική ικανότητα ενός ενδεικτικού σημείου της προελεύσεως θα θιγόταν αν οι τρίτοι χρησιμοποιούσαν το ίδιο ενδεικτικό σημείο συνδυασμένο με συμπληρωματικά διακριτικά στοιχεία. Έτσι, θα θιγόταν η ίδια η φύση του διακριτικού σημείου.

— Δεύτερον, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας υποστηρίζει ότι η ένωση «Vereinigung Frankenwein-Frankenland e. V.» κατέθεσε στις 4 Ιουνίου 1978 ένα διακριτικό σήμα που αποτελείται από απεικόνιση μιας παραδοσιακής φιάλης «Bocksbeutel» με μία παραστατική ετικέτα. Το διακριτικό σήμα της ενώσεως αυτής αποτελείται από την απεικόνιση της φιάλης και από μία ετικέτα διότι στο γερμανικό δίκαιο, εν αντιθέσει προς το κοινοτικό δίκαιο των σημάτων που προέτεινε η Επιτροπή, τα τρισδιάστατα σχήματα δεν είναι δυνατό να κατατίθενται ως εμπορικά σήματα.

Κατά συνέπεια, η αξία του διακριτικού σήματος της ανωτέρω γερμανικής ενώσεως θα θιγόταν επίσης αν η παραδοσιακή φιάλη «Bocksbeutel» ήταν δυνατό να χρησιμοποιείται για οίνους άλλης προελεύσεως.

γ) Απουσία ανυθαίρετης διακρίσεως και συγκεκαλυμμένου περιορισμού στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών

Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας προβάλλει ότι η επίδικη ρύθμιση δεν εισάγει καμία διάκριση μεταξύ εγχωρίων και αλλοδαπών προϊόντων και ότι εφόσον εφαρμόζεται αδιάκριτα σε όλους τους εμπορικούς επιχειρηματίες, όποια και αν είναι η ιθαγένειά τους, δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ως συγκεκαλυμμένο εμπόδιο στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

Η ρύθμιση αυτή, που ως μόνο σκοπό έχει να διασφαλίσει την εντιμότητα του εμπορίου και να προστατεύσει τα συμφέροντα των καταναλωτών, δεν περιορίζει άλλωστε

το εμπόριο οίνου μεταξύ των κρατών μελών, είτε οι οίνοι αυτοί είναι συσκευασμένοι σε συνήθεις φιάλες είτε σε φιάλες που έχουν ιδιαίτερο σχήμα.

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας θεωρεί ότι πρέπει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στα ερωτήματα που υπέβαλε το παραπέμπον δικαστήριο:

«1. Το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου της 15ης Ιουλίου 1971 δεν ισοδυναμεί όσον αφορά τα αποτελέσματά του με ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών, απαγορευόμενο κατά το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ.

2. Επικουρικά, στην περίπτωση που θα δινόταν καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου δικαιολογείται στην προκειμένη περίπτωση από την προστασία των υλικών και άυλων εννόμων αγαθών που αναφέρονται στο άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΟΚ.»

Γ — Παρατηρήσεις της κυβερνήσεως της Ιταλικής Δημοκρατίας

Η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας είναι της γνώμης ότι το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου ισοδυναμεί ως προς τα αποτελέσματά του με ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών, απαγορευόμενο κατά το άρθρο 30 της Συνθήκης, και ότι δεν καλύπτεται από τις διατάξεις του άρθρου 36.

1. Ποσοτικός περιορισμός επί των εισαγωγών απαγορευόμενος κατά το άρθρο 30 της Συνθήκης

— Πρώτον, η επίδικη διάταξη απαγορεύει πράγματι τη χρήση της φιάλης «Bocksbeutel» για τους οίνους που εισάγονται από άλλα κράτη μέλη ή για τους γερμανικούς οίνους που παράγονται σε διαφορετικές ζώνες.

— Δεύτερον, έστω και αν η επίδικη διάταξη δεν απαγορεύει κατά τρόπο απόλυτο την εισαγωγή οίνου προερχόμενου από άλλα κράτη μέλη, απαγορεύει πάντως τη διάθεση στο εμπόριο των οίνων αυτών στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, όταν παρουσιάζονται προς πώληση σε φιάλες οι οποίες ομοιάζουν με τη φιάλη «Bocksbeutel», δηλαδή παρουσιάζονται υπό τη μορφή υπό την οποία οι εν λόγω οίνοι διατίθενται στο εμπόριο στη χώρα στην οποία παράγονται και από την οποία εξάγονται.

— Τρίτον, η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας αναφέρεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία τα εθνικά μέτρα που επιβάλλουν μια ορισμένη μορφή παρουσιάσεως για τη διάθεση στο εμπόριο ενός προϊόντος εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30 της Συνθήκης (απόφαση της 19. 2. 1981, Kelderman, 130/80, Συλλογή 1981, σ. 527· απόφαση της 10. 11. 1982, Walter Rau, 261/81, Συλλογή 1982, σ. 3961).

2. Στην επίδικη διάταξη δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 36

Η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας είναι της γνώμης ότι παρά την ανακρίβεια της διατάξεως περί παραπομπής, είναι πιθανό ότι το εθνικό δικαστήριο είχε την πρόθεση να αναφερθεί στην προστασία των καταναλωτών και στην εντιμότητα του εμπορίου.

Πάντως, κατά την άποψή της, δεν δικαιολογούνται στην προκειμένη περίπτωση τέτοιες δυνατότητες παρεκκλίσεως.

α) Πρώτον, είναι βέβαιο ότι στην Ιταλία και προπάντων στο Trentino Alto Adige, η φιάλη η αποκαλούμενη «Bocksbeutel» έχει υπερεκατονταετή παράδοση.

Κατά συνέπεια, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 15ης Μαρτίου 1983 (Επιτροπή και Ηνωμένο Βασίλειο κατά Ιταλίας, 319/81, Συλλογή 1983, σ. 601), υπάρχει υποχρέωση μη στεγανοποιήσεως των αγορών, και συνεπώς δεν είναι δυνατό να δικαιολογηθεί το εν λόγω μέτρο μόνο αναφορικά προς το γερμανό καταναλωτή.

6) Δεύτερον, κατά την άποψη της κυβερνήσεως της Ιταλικής Δημοκρατίας, έστω και αν το σχήμα της φιάλης μπορεί να βοηθήσει τον καταναλωτή να αναγνωρίσει τον τύπο του οίνου που περιέχεται σε αυτή, αποφασιστικές στο σημείο αυτό είναι προπάντων οι ενδείξεις που αναγράφονται στην ετικέτα της φιάλης. Ως προς το σημείο αυτό υπάρχει σήμερα λεπτομερής κοινοτική ρύθμιση σχετικά με την περιγραφή και την παρουσίαση οίνων και γλευκών σταφυλής, η οποία σκοπό έχει ιδίως να επιτρέψει την ασφαλή και ταχεία αναγνώριση των διαφόρων τύπων οίνου από τον καταναλωτή, ώστε να αποφευχθεί κάθε σύγχυση εκ μέρους του.

Συνεπώς, εφόσον για οίνο που παράγεται στην Κοινότητα τηρείται η εν λόγω κοινοτική ρύθμιση, πρέπει αυτός να μπορεί να κυκλοφορεί ελεύθερα σε όλα τα κράτη μέλη, χωρίς να είναι δυνατό να παρεμποδίζεται αυτή η ελευθερία κυκλοφορίας από εθνικά μέτρα που αφορούν τον καθορισμό του σχήματος της φιάλης.

Το επιχείρημα αυτό ενισχύεται από την εξέταση του άρθρου 18 του κανονισμού 997/81, σύμφωνα με το οποίο η χρήση της φιάλης τύπου «Flûte d'Alsace» (αυλού της Αλσατίας) προορίζεται πράγματι, «όσον αφορά τους οίνους που λαμβάνονται από σταφυλές οι οποίες συγκομίζονται στο γαλλικό έδαφος, για ορισμένους γαλλικούς οίνους ποιότητας παραγόμενους σε καθορισμένες περιοχές», αλλά το οποίο δεν αποκλείει καθόλου τη δυνατότητα χρήσεως αυτού του τύπου φιάλης για την παρουσίαση οίνων που παράγονται σε άλλα κράτη μέλη.

Η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας συνάγει το συμπέρασμα ότι σύμφωνα με την κοινοτική ρύθμιση, η τήρηση προπαντός των ενδείξεων και επιγραφών που βρίσκονται στην ετικέτα επιτρέπει την εξασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών και της εντιμότητας του εμπορίου, και συνεπώς δεν είναι δυνατό να γίνουν δεκτά άλλα μέτρα προστασίας που αποφασίζονται μονομερώς από τα κράτη μέλη, ακόμη και ένα εθνικό μέτρο πιο «ανάλογο» από εκείνο που προβλέπεται στο άρθρο 17 της γερμανικής κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου.

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, η ιταλική κυβέρνηση προτείνει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το παραπέμπον δικαστήριο:

«Ένα εθνικό μέτρο όπως αυτό που προβλέπεται στο άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς που απαγορεύεται από το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ· τέτοιο μέτρο δεν είναι δυνατό να δικαιολογηθεί ούτε βάσει του άρθρου 36 της Συνθήκης ΕΟΚ ούτε από λόγους που συνδέονται με την εντιμότητα του εμπορίου ή με την προστασία των καταναλωτών.»

Δ — Παρατηρήσεις της Επιτροπής

1. Η Επιτροπή θεωρεί σκόπιμο να υπενθυμίσει εισαγωγικά την ισχύουσα επί του θέματος κοινοτική ρύθμιση και τις διατάξεις του εσωτερικού γερμανικού δικαίου

α) Η κοινοτική ρύθμιση

Στα πλαίσια της κοινής οργανώσεως αγοράς, υπάρχουν από το 1974 κανόνες που αναφέρονται στην περιγραφή και την παρουσίαση των οίνων και των γλευκών σταφυλής (κανονισμός 2133/74 του Συμβουλίου, της 8. 8. 1974, που αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 355/79 του Συμβουλίου, της 5. 2. 1979, ΕΕ ειδ. έκδ., 03/024, σ. 200). Το άρθρο 40, παράγραφος 2, στοιχείο 6, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι «η χρησιμοποίηση των δοχείων είναι δυνατό να υπόκειται σε ορισμένους όρους, που θα καθοριστούν και θα εξασφαλίζουν κυρίως: 6) τη διάκριση της ποιότητας και της προελεύσεως των προϊόντων».

Αφετέρου, ο κανονισμός 1608/76 της Επιτροπής, που θεσπίστηκε για την εφαρμογή του κανονισμού 2133/74, αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 997/81 της Επιτροπής, της 26ης Μαρτίου 1981, που ρυθμίζει τις

λεπτομέρειες εφαρμογής για το χαρακτηρισμό και την παρουσίαση οίνων και γλευκών σταφυλής (ΕΕ L 106, της 16. 4. 1981, σ. 1).

Μόνο η φιάλη τύπου «flûte d'Alsace» προστατεύεται σήμερα δυνάμει του κοινοτικού δικαίου και ιδίως δυνάμει του άρθρου 18 του κανονισμού 997/81, το οποίο πάντως εγγυάται την προστασία της φιάλης «flûte d'Alsace» μόνον όταν αυτή χρησιμοποιείται για ορισμένους οίνους ποιότητας που συγκομίζονται στη γαλλική επικράτεια.

Από τα ανωτέρω συνάγεται, κατά την άποψη της Επιτροπής, ότι η φιάλη «flûte d'Alsace» μπορεί επίσης να χρησιμοποιείται για οίνους που προέρχονται από σταφυλές που συγκομίζονται στο έδαφος άλλων κρατών μελών ή τρίτων χωρών και ότι οι εν λόγω οίνοι μπορούν νόμιμα να τίθενται στο εμπόριο στη Γαλλία.

Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι στα πλαίσια αυτής της εκτελεστικής ρυθμίσεως, υπέβαλε πολλές προτάσεις που αποσκοπούσαν στην εξασφάλιση της προστασίας των φιαλών τύπου «Bocksbeutel».

Παρά το ότι μία από τις προτάσεις αυτές εγκρίθηκε από την πλειοψηφία των κρατών μελών, δεν έλαβε εν τούτοις την έγκριση της γερμανικής κυβερνήσεως, από τότε δε που η Επιτροπή απέσυρε την εν λόγω πρόταση συνεχίστηκαν οι ανταλλαγές απόψεων επί του θέματος αυτού, χωρίς να επιτρέψουν όμως την επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων.

β) Το γερμανικό εσωτερικό δίκαιο

Η Επιτροπή υπενθυμίζει τις διατάξεις του άρθρου 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, καθώς και τις αποφάσεις του Bundesgerichtshof με τις οποίες διευκρινίζεται το περιεχόμενο της προστασίας που χορηγείται στη φιάλη «Bocksbeutel».

Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το ιδιαίτερο γνώρισμα της γερμανικής ρυθμίσεως η οποία προστατεύει τη φιάλη τύπου «Bocksbeutel» συνίσταται στο γεγονός ότι προστατεύει τους παραγωγούς μιας ολόκληρης περιοχής της γερμανικής αγοράς από τον ανταγωνισμό των παραγωγών όλων των άλλων αμπελουργικών περιοχών.

Η προστασία αυτή είναι συνεπώς σημαντικά ευρύτερη από εκείνη που ορισμένοι παραγωγοί θα μπορούσαν να έχουν ατομικά, όσον αφορά την παρουσίαση ή το σχήμα ορισμένων φιαλών οίνου, μέσω της νομοθεσίας περί προστασίας των σημάτων, σχεδίων και προτύπων.

Η εν λόγω ατομική προστασία συνίσταται πράγματι μόνο σε μία actio possessoria του αστικού δικαίου, η οποία στηρίζεται στην κατάθεση του σήματος, του σχεδίου ή του προτύπου και είναι δυνατό να στραφεί κατά της παράνομης χρήσεως της φιάλης «Bocksbeutel».

2. Η Επιτροπή υποστηρίζει κυρίως ότι τα κράτη μέλη δεν είναι πλέον αρμόδια να θεσπίζουν ρυθμίσεις όπως η ρύθμιση του άρθρου 17 της γερμανικής κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου εφόσον υπάρχουν ήδη υπέρτερες διατάξεις κοινοτικού δικαίου στα πλαίσια της κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς

Έτσι, παρά το ότι το παραπέμπον δικαστήριο περιορίστηκε να υποβάλει στο Δικαστήριο ερωτήματα ως προς τη συμφωνία των επίδικων διατάξεων με τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ, φαίνεται αναγκαίο, κατά την άποψη της Επιτροπής, να του δοθεί πλήρης επισκόπηση των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου που ισχύουν επί του θέματος, στα πλαίσια της συνεργασίας που προβλέπεται στο άρθρο 177 της Συνθήκης μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών και του Δικαστηρίου.

Προς υποστήριξη της απόψεως αυτής, η Επιτροπή προβάλλει μία επιχειρηματολογία διαρθρωμένη σε τέσσερα σημεία.

α) Προβάλλει καταρχάς ότι το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 337/79 του Συμβουλίου, περί κοινής οργανώσεως της

αμπελοοινικής αγοράς (ΕΕ ειδ. έκδ., 03/024, σ. 112), ορίζει ότι «αν παρίσταται ανάγκη» το Συμβούλιο θεσπίζει τους κανόνες τους σχετικούς με την περιγραφή και την παρουσίαση των προϊόντων που υπάγονται στην εν λόγω οργάνωση αγοράς· σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου, «μέχρι της θέσεως σε εφαρμογή των κανόνων που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο, οι κανόνες που εφαρμόζονται επί του θέματος αυτού είναι εκείνοι που θεσπίζονται από τα κράτη μέλη».

Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι από τότε που τέθηκε σε εφαρμογή, η κοινοτική ρύθμιση αποκλείει τη διατήρηση σε ισχύ των εσωτερικών διατάξεων στον εν λόγω τομέα, εκτός αν υπάρχει αντίθετη διάταξη.

Η Επιτροπή προσθέτει ότι από τότε που ο κανονισμός 2133/74 έθεσε για πρώτη φορά τους κοινούς κανόνες για την περιγραφή και την παρουσίαση των οίνων, όπως αυτοί συμπληρώθηκαν από τις εκτελεστικές διατάξεις του κανονισμού 1608/76, απόκειται μόνο στην κοινοτική αρχή να αποφασίσει σχετικά με τη διατήρηση, που ενδεχομένως μπορεί να είναι προσωρινή, των εθνικών διατάξεων που ισχύουν στον εν λόγω τομέα.

6) Δεύτερον, όσον αφορά ειδικότερα το ζήτημα των αρμοδιοτήτων που απαιτούνται για τη θέσπιση διατάξεων σχετικά με τη χρησιμοποίηση ορισμένων δοχείων για να είναι δυνατή η διάκριση της ποιότητας και της προέλευσης των οίνων, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το άρθρο 30, παράγραφος 2, στοιχείο 6, του κανονισμού 355/79 περιλαμβάνει επιπλέον ρητή εξουσιοδότηση για τη θέσπιση διατάξεων κοινοτικού δικαίου.

Η Επιτροπή έκανε λοιπόν χρήση της εξουσίας αυτής κατά τρόπο εξαντλητικό, θεσπίζοντας τον κανονισμό 997/81 που αντικατέστησε τον κανονισμό 1608/76.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι ο ανωτέρω ισχυρισμός επιβεβαιώνεται διττά, αφενός, από το γεγονός ότι το άρθρο 18 του κανονισμού 997/81 περιλαμβάνει διάταξη που εξασφαλίζει την προστασία της φιάλης «flûte d'Alsace» και, αφετέρου, από το γεγονός ότι οι διαπραγματεύσεις σχετικά με την προστασία της φιάλης «Bocksbeutel» εκτυλίχθηκαν στα πλαίσια της κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς, εξακολουθούν δε και σήμερα να διεξάγονται στο ίδιο πλαίσιο.

γ) Τρίτον, η Επιτροπή, ανεφερόμενη στη νομολογία του Δικαστηρίου και ιδίως στην απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 1978 (Pigs Marketing Board, 83/78, Slg. σ. 2347), θεωρεί ότι το ίδιο συμπέρασμα είναι δυνατό να συναχθεί από το γεγονός ότι για να γίνει δυνατή η πραγματοποίηση των στόχων που προβλέπονται στο άρθρο 39 της Συνθήκης, η αγορά που υπόκειται σε κοινή οργάνωση πρέπει να είναι προσιτή σε όλους τους παραγωγούς οι οποίοι τηρούν τη ρύθμιση της αγοράς που θέσπισε η Κοινότητα.

Επίσης, τα κράτη μέλη δεν είναι πλέον αρμόδια για να υποβάλουν την πρόσβαση στην αγορά σε διατάξεις αυστηρότερες από εκείνες που προβλέπει το ισχύον επί του θέματος κοινοτικό δίκαιο.

Αυτό συμβαίνει με το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου και με το άρθρο 67 του γερμανικού νόμου περί οίνου, των οποίων οι συνδυασμένες διατάξεις περιορίζουν τη χρήση της φιάλης τύπου «Bocksbeutel» και επιβάλλουν κυρώσεις για κάθε παράβαση του κανόνα αυτού, πράγμα που κατά συνέπεια περιορίζει την πρόσβαση στην αγορά κατά τρόπο που ούτε προβλέπεται ούτε επιτρέπεται από τις διατάξεις της κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς.

δ) Τέλος, η Επιτροπή θεωρεί σκόπιμο να υπογραμμίσει ότι στα πλαίσια της κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς, το κοινοτικό δίκαιο έλαβε ήδη υπόψη την ανάγκη προστασίας της εντιμότητας του

εμπορίου και των καταναλωτών, όπως έκρινε ήδη το Δικαστήριο με την απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1981 (Weigand, 56/80, Συλλογή σ. 583).

Πράγματι, οι κανονισμοί που αναφέρθηκαν ανωτέρω καθορίζουν κατά τρόπο διεξοδικότατο όλους τους κανόνες που ισχύουν σχετικά με την επίθεση ετικετών, διατάξεις στις οποίες το Δικαστήριο αποδίδει ακριβώς αποφασιστική σημασία όσον αφορά την εγγύηση της εντιμότητας του εμπορίου και την προστασία των καταναλωτών, όπως έκρινε με την απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 1982 (Walter Rau, 261/81).

Συμπερασματικά, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι ισχύουσες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου είναι πλήρεις και ότι δεν υπάρχει θέση για εσωτερικές ρυθμίσεις που αποσκοπούν στην προστασία των εν λόγω εννόμων αγαθών.

Κατά συνέπεια, μόνο στο κοινοτικό επίπεδο είναι δυνατό να θεσπιστούν διατάξεις συμπληρωματικές των ισχυουσών σχετικά με τη φιάλη «flûte d'Alsace», με σκοπό να εξασφαλιστεί η καλύτερη προστασία της φιάλης τύπου «Bocksbeutel», λαμβανομένων συγχρόνως υπόψη των εννόμων συμφερόντων όλων των άλλων που χρησιμοποιούν αυτόν τον τύπο φιάλης.

Συνεπώς, κατά την άποψη της Επιτροπής, τα κράτη μέλη δεν είναι πλέον αρμόδια να θεσπίσουν ή να διατηρήσουν σε ισχύ διατάξεις σχετικά με τη χρήση δοχείων τα οποία επιτρέπουν να διακρίνεται η ποιότητα ή η προέλευση των οίνων.

3. Η Επιτροπή εξετάζει κατά συνέπεια μόνο επικουρικά την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα ερωτήματα που υπέβαλε το παραπέμπον δικαστήριο

Θεωρεί πράγματι ότι σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση της 6. 11. 1979, Danis, 16 μέχρι 20/79, Slg. σ. 3327), στην περίπτωση γεωργικών προϊόντων που υπάγονται σε κοινή οργάνωση αγοράς, η συμφωνία των εσωτερικών μέτρων περί ρυθμίσεως της αγοράς αυτής προς τις διατάξεις της Συνθήκης πρέπει να εκτιμηθεί προπάντων βάσει της εν λόγω οργανώσεως.

α) Ως προς την εφαρμογή του άρθρου 30 της Συνθήκης

— Η Επιτροπή παρατηρεί ότι το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, σύμφωνα με την ερμηνεία που προσπαθεί να του δώσει το παραπέμπον δικαστήριο και η οποία άλλωστε δεν είναι ίσως σύμφωνη με εκείνη την οποία εδέχθη το Bundesgerichtshof, εφαρμόζεται επίσης στους οίνους που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη, οι οποίοι παρουσιάζονται σε φιάλες που μοιάζουν έντονα με τη φιάλη τύπου «Bocksbeutel» η οποία χρησιμοποιείται στη Φρανκονία.

Κατά συνέπεια, για τον αλλοδαπό παραγωγό που επιθυμεί να κάνει εξαγωγές στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, η διάταξη αυτή επιβάλλει απαγόρευση της διαθέσεως στο εμπόριο του οίνου που περιέχεται σε φιάλες αυτού του τύπου.

Άλλα όμως κράτη μέλη και ιδίως η Ιταλία επιτρέπουν τη διάθεση στο εμπόριο του οίνου που περιέχεται στις εν λόγω φιάλες, όποια και αν είναι η προέλευσή του.

— Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι παραγωγοί των εν λόγω κρατών μελών θα πρέπει συνεπώς, για να μπορέσουν να διαθέσουν στο εμπόριο τους οίνους τους στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, να προβλέψουν μια ειδική παρουσίαση για τη γερμανική αγορά. Τέτοια υποχρέωση να προβούν σε ειδική εμφιάλωση συνεπάγεται συμπληρωματικό κόστος για τους παραγωγούς αυτούς.

Αυτό το συμπληρωματικό κόστος θα ήταν ενδεχομένως ικανό να τους παρακινήσει να εγκαταλείψουν τις εξαγωγές προς τη χώρα αυτή και να προκαλέσει στεγανοποίηση της γερμανικής αγοράς.

Αυτό θα συνέβαινε ιδίως αν άλλα μέτρα, λιγότερο ριζικά, επέτρεπαν την επίτευξη του ίδιου αποτελέσματος.

— Η Επιτροπή προσθέτει ότι βάσει του άρθρου 30 της Συνθήκης, τα κράτη μέλη δεν είναι ελεύθερα να θεσπίζουν μονομερώς, για την παρουσίαση του οίνου που εισάγεται από άλλα κράτη μέλη, κανόνες που ισοδυναμούν ως προς τα αποτελέσματά τους με ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών.

Η Επιτροπή διαπιστώνει σχετικά ότι αρκεί να υποβληθεί η επίθεση ετικετών στα προϊόντα σε κατάλληλους όρους για να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος στόχος, δηλαδή η προστασία των καταναλωτών.

Αναφερόμενη εν προκειμένω στη νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση της 20. 2. 1979, Rewe, 120/78, Slg. σ. 649· απόφαση της 17. 6. 1981, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, 113/80, Συλλογή σ. 1625, και υπόθεση Rau, 261/81, προαναφερθείσα), η Επιτροπή υποστηρίζει ότι πρόκειται για μέτρο ικανό να παρεμποδίσει άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, τις εισαγωγές που προέρχονται από τα άλλα κράτη μέλη, και ότι κατά συνέπεια η επίδικη ρύθμιση αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών στο βαθμό που δεν δικαιολογείται από επιτακτική ανάγκη, κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου.

Υπό τις συνθήκης της προκειμένης περιπτώσεως, η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι έστω και αν οι φιάλες περί των οποίων πρόκειται στη δίκη κατά του Prantl μοιάζουν έντονα με τη φιάλη παραδοσιακού τύπου «Bocksbeutel», οι ετικέτες δίνουν στον καταναλωτή όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες, όπως συνάγεται από τη διάταξη περί παραπομπής.

Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι υπό τις συνθήκες αυτές, ούτε η εντιμότητα του εμπορίου ούτε η προστασία των καταναλωτών δικαιολογεί τη μονομερή θέσπιση εκ μέρους κράτους μέλους δικών του κανόνων σχετικά με το σχήμα της φιάλης όσον αφορά οίνους που εισάγονται από άλλα κράτη μέλη.

— Η Επιτροπή προβαίνει στην εξέταση του κατά πόσο η ανάγκη προστασίας της εντιμότητας του εμπορίου και των καταναλωτών από τις καταχρήσεις μπορεί να δικαιολογήσει τη θέσπιση της εν λόγω διατάξεως.

β) Ως προς την εφαρμογή του άρθρου 36

Υπογραμμίζει ότι αν ένα κράτος μέλος μπορεί εύλογα να μεριμνά ώστε να αποφευχθεί η πιθανότητα να οδηγηθεί το κοινό σε πλάνη, πρέπει ακόμη η φροντίδα αυτή να μη συνεπάγεται τη λήψη μονομερών μέτρων που περιορίζουν υπερβολικά την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.

Η Επιτροπή προβάλλει ότι οι διατάξεις του άρθρου 36 της Συνθήκης, που πρέπει να ερμηνεύονται στενά, δεν είναι δυνατό να εφαρμοστούν στην προκειμένη περίπτωση, εφόσον η εντιμότητα του εμπορίου και η προστασία των καταναλωτών δεν περιλαμβάνονται στις παρεκκλίσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 36 αλλά πρέπει αντίθετα να εκτιμηθούν απευθείας στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 30 (αναφορά στην απόφαση της 10. 6. 1981, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, 113/80, Συλλογή σ. 1625).

γ) Συμπέρασμα

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, η Επιτροπή προτείνει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στα ερωτήματα που υπέβαλε το παραπέμπον δικαστήριο:

«1. Το άρθρο 40, παράγραφος 2, στοιχείο 6, του κανονισμού 355/79, που αντικατέστησε τις παρόμοιες διατάξεις του άρθρου 40, παράγραφος 2, στοιχείο 6, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2133/74, απονέμει στην Κοινότητα την αρμοδιότητα να θεσπίζει κάθε διάταξη σχετική με τη χρήση δοχείων που προορίζονται να επισημαίνουν την ποιότητα και την προέλευση των οίνων. Εν πάση περιπτώσει, μετά τη θέση σε εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) 1608/76, που αντικαταστάθηκε εν τω μεταξύ από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 997/81, τα κράτη μέλη δεν έχουν πλέον την εξουσία να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ, στον εν λόγω τομέα, εσωτερικές διατάξεις που δεν προβλέπονται ούτε επιτρέπονται από τις ισχύουσες επί του θέματος διατάξεις της κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς.

2. Παραβλεπομένου του προβλήματος της αρμοδιότητας, η ρύθμιση που θεσπίζεται μονομερώς από κράτος μέλος, σύμφωνα με την οποία η διάθεση στο εμπόριο οίνων σε φιάλες ορισμένου σχήματος επιτρέπεται μόνο για οίνους μιας ή περισσοτέρων αμπελουργικών περιοχών του εν λόγω κράτους, πρέπει να θεωρείται ως μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών, απαγορευόμενο κατά το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ. Ένα μέτρο αυτού του είδους δεν είναι δυνατό να θεωρείται ως επιτακτικά αναγκαίο για την εξασφάλιση της εντιμότητας του εμπορίου και την προστασία των καταναλωτών από τις καταχρήσεις, δεδομένου ότι οι στόχοι αυτοί είναι δυνατό να επιτευχθούν χάρη στην επίθεση ετικετών κατά τρόπο παρεμποδίζοντα λιγότερο την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.

3. Το άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΟΚ μπορεί να δικαιολογήσει τη θέσπιση εσωτερικής ρυθμίσεως που περιορίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων μεταξύ των κρατών μελών μόνο αν η ρύθμιση αυτή στηρίζεται σε μία από τις εξαιρέσεις που το εν λόγω άρθρο απαριθμεί περιοριστικά. Δεν εφαρμόζεται στις εσωτερικές ρυθμίσεις που θεσπίζονται για τη διασφάλιση της εντιμότητας του εμπορίου ή για την προστασία των καταναλωτών.»

III — Απαντήσεις στις ερωτήσεις που έθεσε το Δικαστήριο

Α — Απαντήσεις της Επιτροπής

1. Επί της πρώτης ερωτήσεως σχετικά με τα αποτελέσματα της έρευνας στην οποία προέβη η Επιτροπή με σκοπό να εξετάσει αν υπάρχουν στα άλλα κράτη μέλη παρόμοια μέτρα ή συνήθειες που αναγνωρίζονται από το εθνικό δίκαιο, η Επιτροπή ανέφερε, αφενός, μία ιταλική ρύθμιση που προστατεύει τις φιάλες «Pulcianella», «Bottiglia Marsala» και «fiasco Toscano» και η οποία περιορίζει τη χρήση των εν λόγω φιαλών ή δοχείων σε ορισμένους μόνο οίνους, και, αφετέρου, την ύπαρξη γαλλικής ρυθμίσεως που προβλέπει διατάξεις οι οποίες προστατεύουν τη φιάλη την αποκαλούμενη «Clavelin».

Σε απάντηση στη δεύτερη ερώτηση σχετικά με τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν και τις διαπραγματεύσεις που διεξάχθηκαν μέχρι σήμερα με σκοπό την εξασφάλιση της προστασίας της φιάλης «Bocksbeutel», η Επιτροπή προέβη σε πληρέστατη επισκόπηση των διαπραγματεύσεων και των άλλων προσπαθειών που καταβλήθηκαν

από το 1974 μέχρι το 1983 με σκοπό να επιτευχθεί η προστασία της φιάλης τύπου «Bocksbeutel». Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι είναι δυνατό να διαπιστωθεί ότι η αποτυχία, το 1976, των διαπραγματεύσεων σχετικά με την προστασία της φιάλης τύπου «Bocksbeutel», ενώ οι προοπτικές επιτεύξεως συμφωνίας ήταν καλές, πρέπει να αποδοθεί στη στάση που είχε τότε τηρήσει η γερμανική κυβέρνηση. Οι προσπάθειες που καταβλήθηκαν αργότερα, και ιδίως το 1980, για την επίτευξη συμφωνίας, κατέδειξαν ότι, εν τω μεταξύ, τα άλλα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη είχαν επίσης σκληρύνει τη στάση τους, έτσι ώστε δεν κατέστη δυνατή η επίτευξη συμφωνίας.

Β — Απαντήσεις της κυβερνήσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας

1. Ως προς το σκοπό της ενώσεως «Frankenwein-Frankenland e. V.»

Σκοπός της ενώσεως αυτής είναι «η διαφήμιση του οίνου από τη Φρανκονία και της οινοπαραγωγικής περιοχής του, καθώς και η προστασία του δικαιώματος αποκλειστικής χρήσεως της φιάλης "Bocksbeutel" για την εμφιάλωση του οίνου από τη Φρανκονία».

2. Ως προς τους λόγους για τους οποίους η εν λόγω ένωση κατέθεσε διακριτικό σήμα

Η χρήση της φιάλης «Bocksbeutel» για οίνο διαφορετικής προελεύσεως αποτελεί παράβαση του άρθρου 3 του γερμανικού νόμου περί αθέμιτου ανταγωνισμού, της 7ης Ιουνίου 1909. Επειδή το άρθρο 3 του εν λόγω νόμου δεν παρέχει κανένα δικαίωμα αποκλειστικότητας, ο δε αθέμιτος ανταγωνισμός πρέπει να αποδεικνύεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, ένα διακριτικό σήμα θα διευκόλυνε σε ορισμένο βαθμό τη δίωξη όσων προβαίνουν σε αθέμιτο ανταγωνισμό. Συνεπώς, το σήμα αυτό κατατέθηκε με την ελπίδα ότι στο μέλλον, οι δίκες σχετικά με την προστασία του σήματος θα διενεργούνταν κατά τρόπο οικονομικότερο και απλούστερο.

3. Ως προς τις γερμανικές νομικές διατάξεις δυνάμει των οποίων η ένωση κατέθεσε το εν λόγω διακριτικό σήμα

Ένα διακριτικό σήμα είναι δυνατό να κατατεθεί για τις ενώσεις που έχουν ικανότητα δικαίου και επιδιώκουν βιομηχανικούς ή εμπορικούς σκοπούς δυνάμει των άρθρων 17 επ. του γερμανικού νόμου περί σημάτων, σύμφωνα με τη διατύπωση της 2ας Ιανουαρίου 1968. Εκτός από αντίθετη διάταξη περιλαμβανόμενη στα άρθρα 17 μέχρι 23 του νόμου περί αθέμιτου ανταγωνισμού, οι διατάξεις περί σημάτων εφαρμόζονται και στα διακριτικά σήματα.

Το διακριτικό σήμα της ενώσεως δεν χρησιμεύει εντούτοις για το χαρακτηρισμό των εμπορευμάτων που προέρχονται από ορισμένη εμπορική επιχείρηση, αλλά για το χαρακτηρισμό των εμπορευμάτων όλων των μελών της ενώσεως. Αυτό προϋποθέτει, σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο, ότι το σήμα αποτελεί επίπεδη επιφάνεια, δεδομένου ότι το εν λόγω δίκαιο δεν αναγνωρίζει την προστασία του σήματος για τρισδιάστατα σχήματα.

Κατά συνέπεια, η φιάλη «Bocksbeutel» δεν είναι δυνατό να προστατεύεται ως φιάλη, αλλά μόνο ως απεικόνιση σε επίπεδη επιφάνεια.

IV — Προφορική διαδικασία

Κατά τη συνεδρίαση της 6ης Δεκεμβρίου 1983, ο Prantl, εκπροσωπούμενος από το δικηγόρο δρ. H. G. Strohm, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη από τον καθ. δρ. Rudolf Lukes, η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενη από το δικηγόρο I. M. Braguglia, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Bernhard Jansen, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 24ης Ιανουαρίου 1984.

Σκεπτικό

1 Με διάταξη της 12ης Ιανουαρίου 1983, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Ιανουαρίου 1983, το Landgericht München II υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ, ώστε να είναι σε θέση να εκτιμήσει αν συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο το άρθρο 17 της γερμανικής κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, οίνου λικέρ και ποτών που περιέχουν οίνο, της 15ης Ιουλίου 1971 (Bundesgesetzblatt 1971, τμήμα I, σ. 926 — στο εξής απόφαση περί οίνου).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο ποινικής δίκης κατά ιταλού υπηκόου, του Prantl, εμπόρου ποτών, ο οποίος εδιώχθη για το λόγο ότι κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 3ης Δεκεμβρίου 1980 και 10ης Σεπτεμβρίου 1981, κατ' εξακολούθηση, εισήγε, αποθεματοποιούσε και πωλούσε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ιταλικό ερυθρό οίνο προερχόμενο από την οινοπαραγωγική επιχείρηση Martini του Girlan (επαρχία Bolzano — Trentino Alto Adige), χρησιμοποιώντας καταχρηστικά τις φιάλες που αποκαλούνται «Bocksbeutel».

3 Η φιάλη που αποκαλείται «Bocksbeutel» είναι χαρακτηριστικού σφαιρικού σχήματος. Στη φιάλη αυτή διατίθενται στο εμπόριο οι οίνοι ποιότητας (VQPRD) που παράγονται στην περιοχή της Φρανκονίας, στη λεγόμενη Φρανκονία της Βάδης (Badisches Frankenland) και σε τέσσερις δήμους που βρίσκονται στο κεντρικό τμήμα της Βάδης. Στη Φρανκονία, η χρήση της εν λόγω φιάλης έχει παράδοση πολλών αιώνων.

4 Στην ιταλική επαρχία Bolzano, η χρήση της φιάλης τύπου «Bocksbeutel» έχει επίσης υπερεκατονταετή παράδοση. Η ιταλική παραδοσιακή φιάλη τύπου «Bocksbeutel» είναι κάπως πιο σφαιρική από τη φιάλη «Bocksbeutel» της Φρανκονίας και έχει κάπως πιο κοντό λαιμό.

5 Το άρθρο 17 της γερμανικής αποφάσεως περί οίνου, όπως ίσχυε κατά το χρόνο των πραγματικών περιστατικών που αποτελούν αντικείμενο της διαφοράς στην κύρια δίκη, ορίζει τα εξής:

«σε φιάλες "Bocksbeutel" παραδοσιακού τύπου επιτρέπεται να διατίθεται στο εμπόριο μόνο οίνος ποιότητας παραγόμενος σε ορισμένες περιοχές της Φρανκονίας, στην περιοχή Taubertal της Βάδης και στην περιοχή Schüpfergrund, καθώς και στους δήμους Neuweier, Steinbach, Umweg και Varnhalt»,

το δε άρθρο της 23, παράγραφος 2, ορίζει ότι:

«σύμφωνα με το άρθρο 67, παράγραφος 5, στοιχείο 2, του νόμου περί οίνου, τιμωρείται εκείνος ο οποίος, κατά παράβαση του άρθρου 17, διαθέτει στο εμπόριο σε φιάλες "Bocksbeutel" προϊόντα διαφορετικά από εκείνα που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο».

6 Ο κατηγορούμενος στην κύρια δίκη αθωώθηκε στις 6 Ιουλίου 1982 από το Amtsgericht του Miesbach, το οποίο έκρινε ότι ναι μεν οι φιάλες που χρησιμοποίησε ο Prantl ήταν φιάλες «Bocksbeutel» παραδοσιακού τύπου, κατά την έννοια του άρθρου 17 της αποφάσεως περί οίνου, η διάταξη αυτή όμως δεν ήταν δυνατό να εφαρμοστεί δυνάμει των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ.

7 Η εισαγγελική αρχή άσκησε έφεση κατά της ανωτέρω αποφάσεως ενώπιον του Landgericht München II, υποστηρίζοντας, αφενός, ότι το άρθρο 17 της αποφάσεως περί οίνου δεν αποτελεί ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών αντίθετο προς το άρθρο 30 της Συνθήκης και, αφετέρου, ότι η εν λόγω διάταξη δικαιολογείται από την άποψη του συμφέροντος των καταναλωτών και της προασπίσεως της εντιμότητας του εμπορίου.

8 Το Landgericht θεωρεί ότι οι φιάλες που χρησιμοποίησε η επιχείρηση του Prantl «μοιάζουν πολύ ως προς το σχήμα τους με τη φιάλη "Bocksbeutel" από τη Φρανκονία» και ότι κλίνει προς την άποψη ότι οι φιάλες αυτές αποτελούν φιάλες «Bocksbeutel» παραδοσιακού τύπου κατά την έννοια του άρθρου 17 της αποφάσεως περί οίνου. Διερωτάται πάντως αν η διάταξη αυτή, σε περίπτωση εισαγωγής οίνου από άλλο κράτος μέλος, συμβιβάζεται με τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης.

9 Το Landgericht München II έκρινε έτσι αναγκαίο, πριν εκδώσει την απόφασή του στην ποινική δίκη, να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως:

«1. Το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, οίνου λικέρ και ποτών που περιέχουν οίνο, της 15ης Ιουλίου 1971 (απόφαση περί οίνου), ισοδυναμεί όσον αφορά τα αποτελέσματά του με ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών απαγορευόμενο κατά το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ;

2. Το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου είναι δυνατό να εφαρμοστεί, υπό τις ειδικές συνθήκες της προκειμένης περιπτώσεως, για την προστασία των εννόμων αγαθών που απαριθμούνται στο άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΟΚ;»

10 Όπως ορθά παρατήρησε η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, το Δικαστήριο, κρίνοντας στα πλαίσια του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, δεν μπορεί να αποφανθεί ως προς την ερμηνεία και το κύρος εθνικών νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων. Πάντως, όπως επανειλημμένα έκρινε το Δικαστήριο, μπορεί να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο κριτήρια ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου που θα του επιτρέψουν να επιλύσει τη διαφορά της οποίας επελήφθη.

11 Υπό το πρίσμα αυτό, τα υποβληθέντα ερωτήματα αναφέρονται στο αν τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν την εφαρμογή διατάξεων όπως αυτές που περιέχονται στην επίμαχη εθνική ρύθμιση.

Ως προς την εφαρμογή της κοινοτικής ρυθμίσεως περί κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς

12 Πρέπει καταρχάς να εξεταστούν οι παρατηρήσεις που διατύπωσε εισαγωγικά η Επιτροπή, η οποία προβάλλει ότι όσον αφορά την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς, υπάρχει εξαντλητική κοινοτική ρύθμιση που περιλαμβάνει όλες τις αναγκαίες διατάξεις σχετικά με την παρουσίαση των οίνων και τη χρήση ορισμένων δοχείων προκειμένου να διακρίνεται η ποιότητα και η καταγωγή των οίνων. Η Επιτροπή συνάγει το συμπέρασμα ότι υπάρχουν ήδη υπέρτερες διατάξεις κοινοτικού δικαίου και ότι τα κράτη μέλη δεν είναι πλέον αρμόδια, μετά την έναρξη της ισχύος της ρυθμίσεως αυτής, να διατηρούν σε ισχύ ή να θεσπίζουν διατάξεις εσωτερικού δικαίου στον εν λόγω τομέα.

13 Είναι ακριβές ότι όταν μία ρύθμιση περί κοινής οργανώσεως αγοράς μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί πλήρες σύστημα, τα κράτη μέλη δεν έχουν πλέον καμία αρμοδιότητα στον τομέα αυτό, εκτός αν υπάρχουν ειδικές διατάξεις που προβλέπουν το αντίθετο.

14 Είναι επίσης ορθό ότι κατά το χρόνο των πραγματικών περιστατικών που υποβλήθηκαν στην κρίση του εθνικού δικαστηρίου, οι διατάξεις κοινοτικού δικαίου περί κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς (ιδίως ο κανονισμός 337/79 του Συμβουλίου, της 5. 2. 1979, περί κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς — ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 112· ο κανονισμός 355/79 του Συμβουλίου, της 5. 2. 1979, περί των γενικών κανόνων για την περιγραφή και την παρουσίαση οίνων και γλευκών σταφυλής — ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 200· ο κανονισμός 2164/80 της Επιτροπής, της 8. 8. 1980, περί εβδόμης τροποποιήσεως του κανονισμού 1608/76 «περί των λεπτομερειών εφαρμογής για την περιγραφή

και την παρουσίαση οίνων και γλευκών σταφυλής», ΕΕ ειδ. έκδ. 03/030, σ. 101, και ο κανονισμός 997/81 της Επιτροπής, της 26. 3. 1981, περί των λεπτομερειών εφαρμογής για το χαρακτηρισμό και την παρουσίαση οίνων και γλευκών σταφυλής, ΕΕ L 106, σ. 1), μπορούσαν να θεωρηθούν ότι αποτελούν πλήρη ρύθμιση, ιδίως όσον αφορά τις τιμές και την παρέμβαση, το καθεστώς του εμπορίου με τις τρίτες χώρες, τους κανόνες σχετικά με την παραγωγή και ορισμένες μεθόδους οινοποιίας καθώς και όσον αφορά τους κανόνες για το χαρακτηρισμό των οίνων και την επίθεση ετικετών.

15 Πρέπει πάντως να παρατηρηθεί ότι το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 337/79 περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες «το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής, με ειδική πλειοψηφία, θεσπίζει, αν παρίσταται ανάγκη, τους κανόνες τους σχετικούς με την περιγραφή και την παρουσίαση των προϊόντων που αναφέρονται στο άρθρο 1. Μέχρι της θέσεως σε εφαρμογή των κανόνων που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο, οι κανόνες που εφαρμόζονται επί του θέματος αυτού είναι εκείνοι που θεσπίζονται από τα κράτη μέλη». Ο κανονισμός 355/79 περιορίζεται να διευκρινίσει στο άρθρο 40 ότι η χρησιμοποίηση των δοχείων μπορεί να υπόκειται σε ορισμένες προϋποθέσεις που πρέπει να καθοριστούν και με τις οποίες θα εξασφαλίζεται ιδίως η διάκριση της ποιότητας και της καταγωγής των προϊόντων, στο δε άρθρο του 43 ότι η περιγραφή και η παρουσίαση των οίνων δεν πρέπει να είναι ικανές να προκαλέσουν σύγχυση ως προς το είδος, την καταγωγή και τη σύσταση του προϊόντος. Όσον αφορά την προστασία που πρέπει να προβλεφθεί για ορισμένα ιδιαίτερα σχήματα φιαλών, ο κανονισμός 997/81 περιορίζεται στο άρθρο 18 να προστατεύσει τη χρήση της φιάλης τύπου «flûte d'Alsace» (αυλού της Αλσατίας).

16 Όσον αφορά το πρόβλημα του σχήματος των φιαλών και της προστασίας της οποίας μπορεί να τύχει το σχήμα αυτό, πρόβλημα που έχει παρεπόμενο χαρακτήρα σε σχέση προς τις θεμελιώδεις αρχές μιας κοινής οργανώσεως αγοράς, από τις διατάξεις σχετικά με την προστασία της «flûte d'Alsace» δεν μπορεί να συναχθεί ότι ο κοινοτικός νομοθέτης εξάντλησε την αρμοδιότητα που του παρέχει το ανωτέρω άρθρο 54. Είναι εξάλλου δυνατό να παρατηρηθεί σχετικά ότι από πολλά έτη συνεχίζεται η διεξαγωγή διαπραγματεύσεων σε κοινοτικό επίπεδο για να επιτευχθεί η εισαγωγή συστήματος προστασίας της φιάλης «Bocksbeutel» και ότι προς το σκοπό αυτό εκπονήθηκαν ανεπιτυχώς πολλά σχέδια κανονισμού. Από αυτά προκύπτει ότι οι κοινοτικές διατάξεις, οι οποίες παρέχουν προστασία στη φιάλη την αποκαλούμενη «flûte d'Alsace», δεν έχουν αποκλειστικό χαρακτήρα. Επομένως, το άρθρο 54, παράγραφος 1, του ανωτέρω κανονισμού 337/79 επιτρέπει στον τομέα αυτό τη διατήρηση των κανόνων που θεσπίστηκαν από τα κράτη μέλη, εφόσον δεν προσκρούουν στα άρθρα 30 επ. της Συνθήκης.

17 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι πρωταρχικές παρατηρήσεις της Επιτροπής δεν μπορούν να γίνουν δεκτές. Πρέπει συνεπώς να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα του εθνικού δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης.

Επί του άρθρου 30 της Συνθήκης (πρώτο ερώτημα)

18 Με το ερώτημα αυτό, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία αν το άρθρο 30 της Συνθήκης πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό η εφαρμογή από κράτος μέλος, κατά την εισαγωγή οίνου καταγόμενου από άλλο κράτος μέλος, κανονιστικής ρυθμίσεως βάσει της οποίας η χρήση φιάλης συγκεκριμένου σχήματος προορίζεται μόνο για ορισμένους ημεδαπούς παραγωγούς και η οποία επιβάλλει κυρώσεις σε περίπτωση χρήσεως παρόμοιας φιάλης από κάθε άλλο επιχειρηματία.

19 Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας υποστήριξε ότι η επίμαχη διάταξη της αποφάσεως περί οίνου δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30 της Συνθήκης αφού:

— δεν αποτελεί εθνικό μέτρο ικανό να επηρεάσει αισθητά τις ενδοκοινοτικές εμπορικές συναλλαγές·

— εφαρμόζεται αδιακρίτως στα εγχώρια και στα εισαγόμενα προϊόντα·

— επιβάλλει κυρώσεις μόνο σε περίπτωση χρήσεως των παραδοσιακών φιαλών «Bocksbeutel» και συνεπώς δεν αφορά κανονικά τους εισαγωγείς που χρησιμοποιούν ανάλογες φιάλες, εφόσον διαφέρουν έστω και ελαφρά από τις παραδοσιακές φιάλες·

— δικαιολογείται από λόγους προστασίας των καταναλωτών και της εντιμότητας του εμπορίου, δεδομένου ότι η παραδοσιακή φιάλη «Bocksbeutel» πρέπει να θεωρηθεί ως έμμεση ένδειξη γεωγραφικής προελεύσεως.

20 Πρέπει να υπομνηστεί καταρχάς ότι το άρθρο 30 της Συνθήκης απαγορεύει όλα τα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Για να συντρέχει παράβαση της απαγορεύσεως αυτής, αρκεί τα εν λόγω μέτρα να είναι ικανά να παρεμβάλουν εμπόδια στις ανταλλαγές μεταξύ των κρατών μελών άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, χωρίς να απαιτείται να είναι ικανά να επηρεάσουν αισθητά τις ενδοκοινοτικές ανταλλαγές.

21 Δεύτερον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως επανειλημμένα έκρινε το Δικαστήριο, εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις περί της διαθέσεως στο εμπόριο προϊόντων, έστω και αν ισχύουν αδιακρίτως για τα εγχώρια και τα εισαγόμενα προϊόντα, δεν διαφεύγουν της απαγορεύσεως του άρθρου 30 της Συνθήκης αν επιφέρουν στην πράξη προστατευτικά αποτελέσματα που ευνοούν τυπική εγχώρια παραγωγή και έχουν αντίστοιχα δυσμενή επίπτωση σε ορισμένες κατηγορίες προϊόντων άλλων κρατών μελών.

22 Επομένως, ρύθμιση όπως αυτή του άρθρου 17 της αποφάσεως περί οίνου, βάσει της οποίας η χρήση φιάλης συγκεκριμένου σχήματος προορίζεται μόνο για ορισμένους παραγωγούς εγχώριων οίνων, επιφέρει προστατευτικά αποτελέσματα κατά το μέτρο που ευνοεί τους παραγωγούς αυτούς εν σχέσει προς τους παραγωγούς άλλων κρατών μελών, οι οποίοι εμφιαλώνουν παραδοσιακά τους οίνους τους σε φιάλες ίδιου ή παραπλήσιου σχήματος.

23 Πράγματι, οι παραγωγοί του κράτους μέλους εξαγωγής που επιθυμούν να διαθέσουν στο εμπόριο τον οίνο τους στο κράτος μέλος στο οποίο εισήχθη η ρύθμιση που αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς στην κύρια δίκη, είναι υποχρεωμένοι να εμφιαλώνουν τον οίνο τους που προορίζεται για τη συγκεκριμένη αυτή αγορά σε φιάλες διαφορετικές από αυτές που χρησιμοποιούν παραδοσιακά τόσο στη χώρα καταγωγής τους όσο και στις αγορές των λοιπών κρατών μελών. Η διάθεση στο εμπόριο των εν λόγω οίνων θα καθίστατο έτσι δυσχερέστερη ή δαπανηρότερη, ιδίως λόγω των προσθέτων εξόδων που προκαλούνται από την ανάγκη ειδικής συσκευασίας των προϊόντων αυτών, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις που ισχύουν στην αγορά για την οποία προορίζονται. Επιπλέον, οι ίδιοι αυτοί παραγωγοί θα στερούνταν του εμπορικού πλεονεκτήματος που μπορεί να αποτελεί γι' αυτούς η χρήση στην αγορά, στην οποία ισχύει η επίμαχη ρύθμιση, της παραδοσιακής συσκευασίας του κράτους ή της περιοχής καταγωγής.

24 Είναι επομένως σαφές ότι τέτοια ρύθμιση, αν και ισχύει αδιακρίτως για τα εγχώρια και τα εισαγόμενα προϊόντα, συνεπάγεται στην πράξη προστατευτικά αποτελέσματα. Δεν μπορεί συνεπώς να διαφύγει, για το λόγο αυτό, της απαγορεύσεως που θεσπίζει το άρθρο 30 της Συνθήκης.

25 Τρίτον, είναι ακριβές, όπως επανειλημμένα δέχτηκε το Δικαστήριο, ότι όταν δεν υπάρχει κοινοτική εξαντλητική ρύθμιση όσον αφορά τη συσκευασία των οικείων προϊόντων, τα εμπόδια στην ελεύθερη ενδοκοινοτική κυκλοφορία που προέρχονται από ανισότητες των εθνικών κανονιστικών ρυθμίσεων πρέπει να γίνουν αποδεκτά κατά το μέτρο που τέτοια ρύθμιση, η οποία ισχύει αδιακρίτως για τα εγχώρια και τα εισαγόμενα προϊόντα, μπορεί να δικαιολογηθεί ως αναγκαία για την ικανοποίηση επιτακτικών αναγκών που αναφέρονται ιδίως στην προστασία των καταναλωτών και στην εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών.

26 Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί καταρχήν ότι νομοθετικά ή κανονιστικά μέτρα που έχουν ως σκοπό να αποτρέψουν τη σύγχυση των καταναλωτών μεταξύ οίνων διαφορετικής καταγωγής και ποιότητας, είναι δικαιολογημένα. Η μέριμνα αυτή είναι ιδίως σεβαστή όσον αφορά τον τομέα των οίνων, όπου οι παραδόσεις και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά παίζουν σημαντικό ρόλο. Εξάλλου, η δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 355/79 αναφέρει σχετικά ότι «ο σκοπός κάθε περιγραφής και παρουσιάσεως είναι να παρέχει πληροφορίες, τόσο ακριβείς και σαφείς, όσο είναι απαραίτητο για την εκτίμηση των προϊόντων αυτών από τον τυχόν αγοραστή και από τους δημόσιους οργανισμούς τους επιφορτισμένους με τη διαχείριση και τον έλεγχο του εμπορίου των προϊόντων αυτών· ότι πρέπει επομένως να θεσπισθούν κανόνες κατάλληλοι να επιτύχουν το σκοπό αυτό», η δε τρίτη αιτιολογική σκέψη ότι «ενδείκνυται η επιδίωξη της όσο το δυνατό καλύτερης πληροφορήσεως των ενδιαφερομένων, λαμβάνοντας υπόψη τα έθιμα και τις διαφορετικές παραδόσεις τόσο των κρατών μελών όσο και των τρίτων χωρών, αλλά και της εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου».

27 Προκειμένου πάντως να κριθεί αν μια εθνική κανονιστική ρύθμιση μπορεί εγκύρως να απαγορεύσει τη διάθεση στο εμπόριο οίνων που εισάγονται σε φιάλη ορισμένου τύπου, με σκοπό να διασφαλιστεί μία έμμεση ένδειξη γεωγραφικής προελεύσεως ώστε να προστατεύονται οι καταναλωτές, πρέπει να παρατηρηθεί ότι υπό σύστημα κοινής αγοράς, η προστασία των καταναλωτών και η εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών όσον αφορά την παρουσίαση των οίνων πρέπει να διασφαλίζονται με τον αμοιβαίο σεβασμό των νομίμων και παραδοσιακών συνηθειών που κρατούν στα διάφορα κράτη μέλη.

28 Από τις συζητήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου προέκυψε σχετικά ότι φιάλες του ίδιου τύπου με τη φιάλη «Bocksbeutel» ή οι οποίες δεν παρουσιάζουν με αυτή παρά διαφορές που ο καταναλωτής δεν μπορεί να αντιληφθεί, χρησιμοποιούνται παραδοσιακά για τη διάθεση στο εμπόριο των οίνων που κατάγονται από ορισμένες περιοχές της Ιταλίας. Το δικαίωμα αποκλειστικής χρήσεως φιάλης ορισμένου τύπου, το οποίο διασφαλίζεται σε κράτος μέλος από εθνική ρύθμιση, δεν μπορεί συνεπώς να αντιταχθεί κατά την εισαγωγή οίνων καταγομένων από άλλο κράτος μέλος, που εμφιαλώνονται σε φιάλες ίδιου ή παρόμοιου σχήματος σύμφωνα με νόμιμη και παραδοσιακή συνήθεια που κρατεί στο εν λόγω κράτος μέλος.

29 Δεδομένου ότι η γερμανική κυβέρνηση προβάλλει ότι η διάθεση στο εμπόριο, εντός φιάλης του ίδιου τύπου, οίνων διαφορετικής καταγωγής είναι ικανή να παραπλανήσει τους καταναλωτές, πρέπει να τονιστεί ότι οι κοινοτικές διατάξεις

περί σημάνσεως των οίνων και ιδίως τα άρθρα 12 μέχρι 18 του κανονισμού 355/79, περί σημάνσεως των οίνων ποιότητας που παράγονται σε καθορισμένες περιοχές, συνιστούν ιδιαίτερα λεπτομερή ρύθμιση, η οποία επιτρέπει να αποφεύγονται οι επίφοβες συγχύσεις.

30 Στο πρώτο ερώτημα πρέπει συνεπώς να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 30 της Συνθήκης έχει την έννοια ότι αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό η εφαρμογή εκ μέρους κράτους μέλους, επί των εισαγωγών οίνων καταγωγής άλλου κράτους μέλους, εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως βάσει της οποίας η χρήση φιάλης συγκεκριμένου σχήματος προορίζεται μόνο για ορισμένους εγχώριους παραγωγούς, όταν η χρήση φιάλης ίδιου ή παρόμοιου σχήματος ανταποκρίνεται σε νόμιμη και παραδοσιακή συνήθεια που κρατεί στο κράτος καταγωγής.

Επί του άρθρου 36 της Συνθήκης (δεύτερο ερώτημα)

31 Με το ερώτημα αυτό, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία αν ένας από τους απαριθμούμενους στο άρθρο 36 της Συνθήκης λόγους παρεκκλίσεως από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων είναι ικανός να δικαιολογήσει την εφαρμογή κανονιστικής ρυθμίσεως, βάσει της οποίας η χρήση φιάλης συγκεκριμένου σχήματος προορίζεται μόνο για μία κατηγορία ημεδαπών οινοπαραγωγών.

32 Επί του σημείου αυτού, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας προέβαλε καταρχάς ότι το άρθρο 17 της αποφάσεως περί οίνου δικαιολογείται από λόγους δημοσίας τάξεως, κατά την έννοια του άρθρου 36 της Συνθήκης, εφόσον οι διατάξεις του συνοδεύονται από ποινικές κυρώσεις.

33 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι μία κανονιστική ρύθμιση δεν αρκεί να συνοδεύεται από ποινικές κυρώσεις για να εμπίπτει στην έννοια της δημοσίας τάξεως, κατά την έννοια του άρθρου 36 της Συνθήκης.

34 Δεύτερον, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας υποστήριξε ότι η παρουσίαση του οίνου από τη Φρανκονία και τη Βάδη στην παραδοσιακή φιάλη «Bocksbeutel» αποτελεί έμμεση ένδειξη γεωγραφικής προελεύσεως και συνεπώς δικαίωμα βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας των παραγωγών της συγκεκριμένης περιοχής, το οποίο μπορεί εγκύρως να προστατεύσει η επίμαχη κανονιστική ρύθμιση.

35 Αρκεί να τονιστεί σχετικά, χωρίς να είναι αναγκαίο να επιλυθούν τα νομικά ζητήματα που ανακύπτουν από το επιχείρημα αυτό, ότι εν πάση περιπτώσει οι παραγωγοί που χρησιμοποιούν παραδοσιακά φιάλη ορισμένου σχήματος δεν μπορούν να προβάλουν λυσιτελώς δικαίωμα βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας για να εμποδίσουν την εισαγωγή οίνων καταγωγής άλλου κράτους μέλους, που εμφιαλώνονται σε φιάλες ίδιου ή παρόμοιου σχήματος σύμφωνα με νόμιμες και παραδοσιακές συνήθειες που κρατούν στο εν λόγω κράτος μέλος.

36 Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας παρατήρησε τέλος ότι γερμανική ένωση με την επωνυμία «Frankenwein—Frankenland e. V.», σκοπός της οποίας είναι ιδίως η διασφάλιση της προστασίας του δικαιώματος αποκλειστικής χρήσεως της φιάλης «Bocksbeutel» για την εμφιάλωση του οίνου της Φρανκονίας, κατέθεσε στις 4 Ιουνίου 1978 διακριτικό σήμα που περιέχει την απεικόνιση παραδοσιακής φιάλης «Bocksbeutel» επάνω σε παραστατική ετικέτα. Η εν λόγω κυβέρνηση συνάγει από τα ανωτέρω ότι η ένωση αυτή είναι κάτοχος δικαιώματος βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας και ότι η αξία του κατατεθέντος διακριτικού σήματος θα θιγόταν αν η παραδοσιακή φιάλη «Bocksbeutel» μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για οίνους άλλης προελεύσεως.

37 Πρέπει να σημειωθεί σχετικά ότι η κατάθεση από ένωση παραγωγών διακριτικού σήματος που περιέχει την απεικόνιση φιάλης ορισμένου σχήματος επάνω σε παραστατική ετικέτα καθώς και η συναφής προστασία δεν μπορούν να έχουν οποιαδήποτε επίπτωση στο ζήτημα αν εθνική κανονιστική ρύθμιση, η οποία επιφυλάσσει τη χρήση φιάλης του ίδιου σχήματος αποκλειστικά για τους οινοπαραγωγούς ορισμένων περιοχών, δικαιολογείται σύμφωνα με το άρθρο 36 της Συνθήκης.

38 Στο δεύτερο ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου πρέπει συνεπώς να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 36 της Συνθήκης έχει την έννοια ότι τα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών, που απορρέουν από εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία επιφυλάσσει τη χρήση φιάλης συγκεκριμένου σχήματος αποκλειστικά για ορισμένους εγχώριους παραγωγούς ή εμπόρους, δεν μπορούν να δικαιολογηθούν:

— από λόγους δημοσίας τάξεως, ανεξαρτήτως του αν η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση συνοδεύεται ή όχι από ποινικές κυρώσεις·

— από λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, με το αιτιολογικό ότι η χρήση τέτοιας φιάλης είναι παραδοσιακή για τους εγχώριους παραγωγούς, όταν ίδιες ή παρόμοιες φιάλες χρησιμοποιούνται σε άλλο

κράτος μέλος, σύμφωνα με νόμιμες και παραδοσιακές συνήθειες που κρατούν όσον αφορά τη διάθεση στο εμπόριο οίνων προερχομένων από το κράτος αυτό.

Επί των δικαστικών εξόδων

39 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Landgericht München II, με διάταξη της 28ης Ιανουαρίου 1983, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 30 της Συνθήκης έχει την έννοια ότι αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό η εφαρμογή εκ μέρους κράτους μέλους, επί των εισαγωγών οίνων καταγωγής άλλου κράτους μέλους, εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως βάσει της οποίας η χρήση φιάλης συγκεκριμένου σχήματος προορίζεται μόνο για ορισμένους εγχώριους παραγωγούς, όταν η χρήση φιάλης ίδιου ή παρόμοιου σχήματος ανταποκρίνεται σε νόμιμη και παραδοσιακή συνήθεια που κρατεί στο κράτος καταγωγής.

2) Το άρθρο 36 της Συνθήκης έχει την έννοια ότι τα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών, που απορρέουν από εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία επιφυλάσσει τη χρήση φιάλης συγκεκριμένου σχήματος αποκλειστικά για ορισμένους εγχώριους παραγωγούς ή εμπόρους, δεν μπορούν να δικαιολογηθούν:

— από λόγους δημοσίας τάξεως, ανεξαρτήτως του αν η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση συνοδεύεται ή όχι από ποινικές κυρώσεις·

— από λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, με το αιτιολογικό ότι η χρήση τέτοιας φιάλης είναι παραδοσιακή για τους εγχώριους παραγωγούς, όταν ίδιες ή παρόμοιες φιάλες χρησιμοποιούνται σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με νόμιμες και παραδοσιακές συνήθειες που κρατούν όσον αφορά τη διάθεση στο εμπόριο οίνων προερχομένων από το κράτος αυτό.

Mertens de Wilmars Koopmans Galmot Pescatore

Mackenzie Stuart O'Keeffe Bosco Due Everling

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Μαρτίου 1984.

Ο γραμματέας
κ.α.α.

J. A. Pompe

Βοηθός γραμματέας

Ο πρόεδρος

J. Mertens de Wilmars

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIR GORDON SLYNN ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1984 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Ο Prantl, ιταλός υπήκοος, διευθύνει μία επιχείρηση που ασκεί τη δραστηριότητά της στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Εναντίον του ασκήθηκε ποινική δίωξη ενώπιον του Amtsgericht του Miesbach, για το λόγο ότι κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 3ης Δεκεμβρίου 1980 και 10ης Σεπτεμβρίου 1981, πωλούσε ή αποθεματοποιούσε προς πώληση στη Γερμανία ιταλικό ερυθρό οίνο περιεχόμενο σε φιάλες γνωστές με το όνομα Bocksbeutel, κατά παράβαση του άρθρου 17 της κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου (Wein-Verordnung) του 1971: Η διάταξη αυτή απαγορεύει την πώληση, στις εν λόγω φιάλες παραδοσιακού τύπου, οίνου διαφορετικού από οίνο ποιότητας παραγόμενο σε ορισμένες περιοχές της Φρανκονίας και άλλων συγκεκριμένων οινοπαραγωγικών περιφερειών. Η παράβαση της απαγορεύσεως αυτής αποτελεί αδίκημα που επισύρει ποινή φυλακίσεως ή προστίμου.

Ο Prantl αθωώθηκε για το λόγο ότι, παρά το γεγονός ότι οι χρησιμοποιηθείσες φιάλες αποτελούσαν φιάλες Bocksbeutel

1 — Μετάφραση από τα αγγλικά.